

ÜRDÜN'DE KENTSEL MÜLTECİ YER DEĞİŞİMİNDE DAHİL ETME VE HARIÇ TUTMA

Avrupa
Birliği **sivil
düşün**

ÜRDÜN'DE KENTSEL MÜLTECİ YER DEĞİŞİMİNDE DAHİL ETME VE HARİÇ TUTMA

Bu makale Agora Derneği tarafından Türkçe'ye çevrilmiştir.

Bu makale Avrupa Birliği Sivil Düşün Programı kapsamında Avrupa Birliği desteği ile hazırlanmıştır. İçeriğın sorumluluğu tamamıyla Agora Derneği' ne aittir ve AB'nin görüşlerini yansıtmamaktadır.”

KISALTMALAR

3RP	Regional Refugee Resilience Plan (Bölgesel Mülteci Dayanıklılık Planı)
AAP	accountability to affected people (mağdurlara karşı sorumluluk)
ARDD	Arab Renaissance for Democracy and Development
EU	European Union (Avrupa Birliği)
FGD	focus group discussion (Odak grup tartışmaları)
HCSP	Host Community Support Platform
HPG	Humanitarian Policy Group
IASC	Inter-Agency Standing Committee (Kuruluşlararası Daimi Komite)
INGO	international non-governmental organisation (Uluslararası STK)
JRP	Jordan Response Plan (Ürdün Müdahale Planı)
MOU	memorandum of understanding (Mutabakat Zaptı)
NGO	non-governmental organisation (STK)
NRC	Norwegian Refugee Council (Norveç Mülteci Konseyi)
UN	United Nations (Birleşmiş Milletler)
UNHCR	United Nations Refugee Agency (BM Mülteci Yüksek Komiserliği)
UNRWA	United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East
VAF	Vulnerability Assessment Framework (zaafiyet analizi çerçevesi)

YÖNETİCİ ÖZETİ

Ürdünde yer değişikliğine müdahale büyük ölçekli ve uzun süreli kentsel yer değişim krizlerine daha kapsayıcı bir müdahalede karşılaşılan engellerin bir kısmını incelemek için fırsat sunmaktadır. Bu çalışma kentsel yer değişikliğine dahil etme ve hariç tutma meselelerini keşfetmekte ve insani eylemler dahil olmak üzere yer değişikliğinden etkilenen insanlar için hariç tutma dürtülerinin neler olduğunu soruşturur. Bu çalışma yer değişikliğine müdahalesinin hangi ölçüde kapsayıcı olduğunu incelemek ve kentsel yer değişikliğine krizinde daha kapsamlı bir müdahaleyi destekleyen veya temelini çürüten etkenleri tanımlamaktadır.

Yardım görevlilerinin ve yerel hükümet yetkililerinin karşılaştığı büyük zorlukların varlığını kabul eden bu çalışma, müdahalenin sistematik olarak kapsamlı olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Aynı zamanda bağışçılar, kurumlar ve yerel yetkililer çalıştıkları kamp şartlarının dışına yeterli şekilde uyum sağlayamamış ve müdahalenin bir bütün olarak kalitesini azaltmamış bazı toplumların ihtiyaçlarını ve sorunlarını ihmal etmişlerdir. Amman, Ürdün gibi bir şehir özelinde hariç tutma ve marjinalleşme dürtüleri geleneksel olarak iyi anlaşılabilmiştir. Bir kent şartlarında kitlesel yer değişikliğine müdahale makro düzeyde tarafsızlık, geçim kaynakları ve hizmetler gibi yardıma erişimde eşitsizliği izleme ve ele alma, etkili ve kapsamlı toplum bağlılığı ve katılımı sağlama, belirli ve farklı ihtiyaçları ele almak için alan tahsis etme üzerine daha büyük vurgu ihtiyacı dahil operasyonel kurumların karşılaştığı eşsiz zorluklara bir ışık tutmaktadır.

Bu araştırma ayrıca müdahale sırasında karmaşık insani ihtiyaçları ve zaafiyetleri olan Suriye vatandaşı olmayan insanların muamelelerindeki farklılıklar Suriyeden olmayan mültecilerin hassas göçmenler için hariç tutmanın kilit bir dürtüsü olmuştur. Mülakat yapılan kişiler muamelelerinde ayrımcılık ve bir algılanan haksızlık bildirmişlerdir. Bu daha çok kamp şartlarında mültecilere tipik olarak tamamına birlikte hizmet edildiği için kamp dışı şartlar nedeni ile daha çok ilgilidir. Hukuki durumun kamp dışı ayarlarda hariç tutmanın daha büyük bir ön gösterge olduğu bulunmuştur. Ürdündeki tüm mülteciler eşit haklara birtakıyasal kısıtlamalarla karşılaşmaktadır, ki bu durum sağlık ve eğitim gibi önemli hizmetlerin yanı sıra iş pazarlarına ve geçim kaynaklarına erişimi etkilemektedir, bu özellikle de facto mültecilik status verilmeyen ve yasal statülerin tanımlamak için uzun iltica süreçlerine maruz kalmak zorunda olan Suriyeli olmayanlar için resmi olarak bildirilmiştir.

Ancak yine de, Suriyeli olmayanlar üzerinde daha zararlı etkisi olan sadece yasal durum olmamıştır. Özel finansman ve politika süreçleri bakımından uluslararası bağışçılar aracılığı ile olan yatırım Suriyeli mültecilere öncelik vermiştir. Örneğin Avrupa Birliği ile ortaklaşa hazırlanan Ürdün Sözleşmesi Ürdünde yaşayan çok eski göçmen toplumların yanı sıra diğer Suriyeli olmayan mültecilerden ödün vermek pahasına özellikle Suriyeli mültecilere resmi iş fırsatları sağlamaya odaklanmıştır. Müdahalenin daha sonraki dönemine doğru, özellikle "bir mülteci" yaklaşımı ile, eşitsizliği ele almak için olumlu işaretler olurken, araştırma yardım ve hizmetlere sistematik olarak Suriyeli olmayan mültecileri dahil etmek için uluslararası yardımseverler ve Ürdün Hükümetince devam eden isteksizlik dahil bu yaklaşımın ilerlemesine yönelik önemli engeller tanımlamıştır. 2001'de Zaafiyet Analizi Çerçevesine Suriyeli olmayan mültecilerin dahil edilmesi doğru yönde yapılan bir adım olmuştur.

Müdahalenin ölçeği, programların niceliği ve ulaşılan insanlar tarafından ölçülmesi bakımından halen niteliğe üstün gelme eğilimindedir. Bu durum etkililiğe, niteliğe ve eşitliğe daha az odaklanma ile kaç kişiye ulaşıldığı vasıtasıyla başarıyı ölçmeyi kapsamaktadır. Bunun kapsamlı bir insani müdahaleye doğru başarıyla ilerlemek için müdahale edenlerin kabiliyetini etkilediği bulunmuştur. Ek olarak, bireylerin müdahalede yer almasından hariç tutulmasına sebep olan ve müdahale edenlerle iletişim kanallarından tecrit eden birbiri ile ilişkili etkenler bulunmaktadır, ki her ikisi de müdahalede kaçırılmıştır.

Ürdündeki kentsel müdahalenin doğası, belirli kimlik grupları ve toplumları için yüksek zaafiyetler oluşturan yer değişiminin etkileri ile kesişmektedir. Kentsel hariç tutmanın dürtüleri de insani müdahale ile kesişmektedir, fakat insani yetkililer bunları yeterince göz önünde bulunduramamıştır.

Bu çalışmadaki mülakatlarda yer alan insani kuruluşların bir çoğu kentsel şartları hariç tutmanın kilit dürtüsü ve tarafsızlığa karşı bir zorluk olarak tanımlamadığı bulunmuştur. Cinsiyet ve engellikle bağlantılı hariç tutmaları dikkate almak için çabalar yapılırken, müdahale hariç tutmanın daha geniş dinamiklerini tamamen anlamak ve etkisini azaltmada başarısız olmuştur. Bu ayrıca nüfusun tüm kesimlerini geride bırakmasına katkı sağlamıştır. Özellikle erken dönemler boyunca yer değişimi müdahalesinin uzun ölçekli kamp dışı şartlara Uluslararası toplum ile yönelik yapılan yetersiz uyarılama, hassas ev sahibi ve mülteci toplumlar üzerindeki belirli dışlayıcı etkilerini kötüleştirmiştir. Bu uzun dönemli hariç tutma dürtüleri sistematik bir şekilde dahil olmayan insani bir müdahale tarafından etkisi azaltılmasından ziyade daha da yoğunlaştırılmıştır.

Programlamaya geleneksel sektör temelli bir yaklaşım hassas insanların ihmal edilmesine sebep olan yetersiz birey hedeflemesi ve zaafiyet değerlendirmeleri hariç tutma şekillerini kötüleştirmiştir. Araştırma ayrıca ihtiyaç değerlendirmeleri, etkili geri dönüş ve şikayet mekanizmaları erişim, belirli ihtiyaçlar için yardım ve hizmetlere erişim, yardım ve hizmetlere adil erişime sahip olma dahil bu durumdan etkilenen insanlar için yetersiz katılım mekanizmaları tespit etmiştir.

Kamp dışı bir müdahalede, özellikle yoğun bir kentsel alanın içerisinde birisi, insani müdahaleyi nasıl koordine edileceği konusunun tamamıyla yeniden gözden geçirilmesini talep etmektedir. Şehirler, "birçok farklı etkilerin nispeten sınırlı fakat yoğun bir şekilde nüfus alanında içiçe geçtiği karmaşık sistemlerdir." (Groupe URD, 2011:7) Çalışma insani sektör tarafından geleneksel bir şekilde benimsenen sektör temelli yaklaşımın ihtiyaçları filtreleyecek kadar basit olmadığı bu tür bağlama elverişli değildir.

DAHA KAPSAYICI KENTSEL MÜLTECİ MÜDAHALESİ İÇİN TAVSİYELER

Aşağıdaki tavsiyeler gelecek liderliği ve Amman, Ürdün gibi büyük ölçekli karmaşık kentsel yerinden edilme krizlerine müdahaleleri bilgilendirmeyi ve daha kapsayıcı eylem için politika ve uygulamayı canlandırmayı amaçlamaktadır.

GELENEKSEL HEDEFLEME VE SEKTÖR TEMELLİ PROGRAM SUNUMLARINDAN KURTULARAK DAHA ALAN TEMELLİ YAKLAŞIMLARI BENİMSEME

Kuruluşlar, bir şehri oluşturan çoklu aktörler ve sistemlerin iç bağlılığını düşünen bütüncül bir yaklaşım benimsemelidir. Çoklu sektörlerin birbiri ile bağlantısını tanıyan Programlama ve koordinasyona yönelik alan temelli bir yaklaşım planlamak için yerel aktörler ve kalkınma aktörleri ile ortaklık içerisinde çalışmalı, İhtiyaç değerlendirmelerinin oluşturulması ve yorumlanmasında yerel toplum örgütlenmeleri ve komitelerini dahil etmek ve hedefleme ve değerlendirme yöntemlerinin mülteci toplumlarca adil ve uygun olduğu anlaşılmasını sağlamak için onlarla ortaklık içerisinde çalışmalıdır.

Bireysel veya hanehalkı hak sahibi tanımlama ve seçme süreçlerinden uzaklaşıp daha büyük ölçekte duruma müdahale eden ve kentsel bağlamda mevcut hizmetleri, altyapı ve diğer sistemlerin dayanışmasını göz önünde bulunduran bir sisteme geçmelidir.

İzleme ve değerlendirme araçları mevcut kent analizini şehirler (örneğin belediyeler ve yerel yönetim yetkilileri) ile işbirlikçi bir yaklaşımla hareket ederek, faal ve meşru hükümetlerin bulunduğu yerlerde mevcut altyapı ve hizmet dağıtım sistemleri ile çalışarak entegre etmeyi dikkate almalıdır.

Toplumsal ihtiyaçları karşılamak için kurum öncülüğünde yapılan danışmanlık hizmetlerinde anlaşılması, en hassas ihtiyaçların ön plana alınması, iletişim ve geri dönüt kanalları kurulması ve geri dönüt döngüleri kapatılmasının sağlanması için yerel toplum örgütlenmeleri ile doğrudan uygun bir şekilde irtibat sağlanmalıdır.

Resmi hesap verebilirlik süreçleri ve çift yönlü iletişim kanalları kent insani sisteminin kültürüne ve uygulamasına daha iyi yerleştirilmelidir

KALKINMA VE İNSANİ DAĞITIM ARASINDA KÖPRÜ KURAN ULUSLARARASI VE YEREL ORTAKLIKLAR TARAFINDAN TEMELİ OLUŞTURULAN VE YEREL OLARAK SAHİPLENİLEN KAPSAMLI VE KENT ŞARTLARI İÇİN TASARLANAN HİZMET DAĞITIMINA ÖNCELİK VERME

Bir krizin başlangıcından itibaren hem yerinden edilmiş hem de ev sahibi toplumlara destekleyen müdahaleleri uygulamalıdır. Bu bir müdahalenin başlangıcından itibaren insani kalkınma dağıtımları ile köprü kurmayı gerektirmektedir.

Dahil etmeyi sağlamak için yerinden edilmiş kimselerin korunma ihtiyaçlarına öncelik vererek ev sahibi kent ve şehirlerin dahil etme kapasitesini desteklemelidir.

Tüm mültecilerin ekonomik katkılarına artırmak için iş pazarlarına ve geçim kaynaklarına erişime sahip olmalarını desteklemelidir.

Kent sistemlerini (yönetim, altyapı) iyileştiren faaliyetlere öncelik vermeli, ki bu durum da bu kurumların etkilenmiş toplumlar ve yerel güç sahipleri ve işletmeler ile ortaklıklar kurmasını gerektirmektedir

Yerel yetkililerin yetkisinin olduğu durumlarda insani kurumlar doğrudan hizmet tanımlamasından ziyade daha büyük kolaylaştırma rolü oynaması gerektirmektedir. Bu husus, yerel özel sektör dahil tüm özel sektörün yanı sıra belediye ve ulusal hükümet, sivil toplum ile daha yakın ve güçlü ortaklıklar kurmak için mevcut kapasitelerin analizi ve yerel yönetim hizmetleri ve mekansal ve sosyal yapının analizine yatırım yapmayı gerektirecektir.

OPERASYONEL VE STRATEJİK ODAKLANMA OLARAK DAHİL ETME VE TARAFSIZLIĞA ÖNCELİK VEREN DAHA AÇIK BİR POLİTİKA YAPISI OLUŞTURMA

Ürdünde “tek mülteci yaklaşımı”, müdahaleleri planlamak için zaafiyet temelli bir yaklaşım benimseyen operasyonel ve stratejik bir odaklanma ile dahil etme ve tarafsızlığı artırabilecek bir politika yapısı örneğidir

Ancak bu tür bir politika yapısı, vatandaşlık, hukuki durum, hukuki durumun önündeki engeller zemininde hariç tutmaları izleme ve takip etme içine alan engelleyici bir şekilde izleme örgütlenmelerine ve müdahale temelli tarafsızlığa izin vermelidir.

“Tek mülteci” yaklaşımı gibi politika belgesi kapsamlı insani müdahaleleri desteklemek için yardım aktörlerinden ne beklendiğinin ana hatlarını çizmek için ayrıca faydalı olur. Böyle bir politika, dahil etmenin tanımını ve farklı unsurlarını, operasyonel kapsam alanlarını, mevcut sistemi daha çok yerel liderliğe doğru değiştirme çabalarının yanı sıra tür, koruma ve etkilenen insanlara hesap verebilirlik üzerine mevcut politikalar bağlantılarını açıklığı kavuşturmalıdır.

İnsancıl kurumların kent şartlarına uyarlanan çoklu risk değerlendirmelerin kullanımını benimsemesi gerekmektedir.

DAHA KAPSAYICI UYGULAMALARA GENİŞLEMELER İÇİN DAHA FAZLA BÖLÜNÜMÜŞ VERİYE VE ANALİZE YATIRIM YAPMA

Cinsiyet, yaş, engellilik gibi bölünmüş verilerin toplanması, analizi ve kullanılmasını desteklemeye devam etmelidir.

Çeşitlilik ve belirli ihtiyaçlar analizi ile insani müdahalelerin genişlemesi için mevcut veri ve analizlerin ötesine geçmelidir. Geri dönüt ve hesap verebilirliğin insani çeşitliliği için etkili olabilmesi için bu durum kapsamlı iletişim ve toplum kaynaşmasının nasıl daha iyi yürütüleceği, kapsamlı geri dönüt ve şikayet mekanizmalarının nasıl daha iyi konuşlandırılacağı konusunda bilgilendirmeyi de içermelidir. Bu husus vatandaşlık, ırk/etnik köken ve istihdam durumu hakkında bilgi veri toplamayı da içine almalıdır.

Bölünmüş verilerin toplanması, analizi ve kullanımını desteklemek için yerel hükümet ile yerel yöneticilerle çalışmalıdır.

Çeşitlilik ve belirli ihtiyaçlar analizi ile insani müdahalelerin genişlemesi için mevcut veri ve analizlerin ötesine geçmelidir.

Kentsel kriz şartları bağlamında hariç tutma dinamikleri, politik ekonomi, çatışma analizi, çatışma sınırları ve sosyal dinamikler ile insani müdahalede hariç tutmanın potansiyel riskler için yapılan öneriler üzerine daha fazla çalışmaya yatırım yapılmalıdır.

Bu yerel ve uluslararası insani hakları aktörleri, barış inşası aktörleri, ötekileştirme ile karşılaşan bireyleri temsil eden örgütlenmeler, akademisyenler ve coğrafi alanlardaki uzmanlıklarıyla kent planlamacıları ile çalışarak, sosyal hariç tutma odaklanması ile siyasi ekonomik analizler yürüterek ve bilgi, tutumlar ve krizden etkilenen yardım görevlileri ile belirli çeşitlilik meseleleri hakkındaki uygulama değerlendirmelerini ileterek gerçekleştirilebilir.

Bu bilgi, yeni görevlilerin giriş süreçlerinin parçası olması dahil müdahale genelinde büyük çapta yayılmalıdır. Örneğin REACH Initiative tarafından yapılan mevcut çalışma ile bağlantı kurulabilir.

OLAY YERİNDE İHTİYAÇLARI DAHA İYİ TANIMLAMAK İÇİN BİR KRİZİN BAŞLANGICINDAN İTİBAREN YEREL HÜKÜMET VE YEREL SİVİL TOPLUM İÇİN ARTIRILMIŞ BİR ROL DAHİL YEREL OLARAK YÜRÜTÜLEN MÜDAHALE İLE BAĞLANTI KURMA

Güçlü bir toplum kaynaşma stratejisini yaymak için müdahalenin başlangıcında bir toplum dinamikleri analizi yürütmelidir.

Kadınları, Kuruluşlararası Daimi Komite kılavuzlar ve yerelleştirme için baskı belgesinde belirtildiği gibi gençleri, engellileri ve resmi üyelik örgütlenmeleri veya temsilci örgütlenmeleri dahil diğer azınlıkları temsil edenler gibi çok sayıda toplum liderleri (herhangi bir topluma “kاپıcılığın” ötesine geçme) ile bağlantı kurmalıdır.

MÜLTECİLER VE HASSAS EV SAHİBİ TOPLUMLARI İÇİN HİZMETLERE, HAKLARA VE İŞ PAZARLARINA GELİŞMİŞ ERİŞİMİ SAVUNMA

İstihdam temini eğitimlerini artırarak ve daha kapsamlı finansal okur yazarlık eğitimi ile para yardımı programlarını çoğaltarak mültecilerin finansal zaafiyetlerini azaltmalıdır.

Tüm mültecilerin resmi iş pazarlarına dahil olmasını artırmayı savunmaya yatırım yapmalıdır.

Yerel sivil toplum ile ortaklık içerisinde, eğitim, sağlık hizmeti ve yeri değiştirilenler için hareket özgürlüğü gibi hizmetlere erişimine geliştirecek sosyoekonomik haklar dahil gelişmiş hakları savunmalıdır.

1 GİRİŞ

Ürdüne Suriyeli mülteci akını büyük çoğunlukla kentsel doğası tarafından nitelendirilmiştir. Suriyeli mültecilerin yüzde sekseninden fazlası ülkenin kentsel alanlarında yaşamaktadır, sadece üç resmi mülteci kampın içerisinde yaşayan Suriyeli mülteci oranı ise %17'dir. (UNHCR, 2019a). Iraklılar, Yemenliler ve Sudanlılar dahil olmak üzere diğer ülke vatandaşlarından olan mülteciler de ev sahibi ve Suriyeli mülteci toplumların yanında tarafsız bir insani insani müdahaleyi gerçekleştirmenin karmaşıklığına katkıda bulunarak kentsel ve kent çevresi alanlarda ikamet etmektedir.

Suriyeliler Ürdünde Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliğine kayıtlı mültecilerin en kalabalık nüfusunu oluştururken, diğer milletler sadece ihtiyaç temelinde düzenlenmesinden ziyade çok sık bir şekilde "koşullu vatandaşlık" olan insani yardımın bir sonucu olarak daha az görünür olmaktadır. (Mennonite Merkezi Komitesi, 2017: 4).

Bu rapor, son on yılın üzerinde Ürdünde ve bölgede başka bir yerde görüldüğü gibi daha kapsayıcı olması için kentsel yer değişimine nasıl bir müdahalenin işe yarayabileceğinin yanı sıra Ürdünde büyük ölçekli yer değişimine müdahaleyi kimin "ihmal ettiğini" incelemektedir. Bu rapor Özellikle insani kurumlar tarafından müdahalenin içinde ve dışınmda var olan dinamikler dahil Ürdünde yer değişimine müdahalede dahil etme ve hariç tutma dinamiklerinin neler olduğunu araştırmaktadır. Rapor ne tür ve kime ait ihtiyaçların ve insani eylemde kim tarafından dahil edildiğini ve hariç tutulduğunu ve bir yer değişimi kriz müdahalesine daha kapsayıcı bir yaklaşımın neler olduğunu incelemektedir.

1.1 SEBEPLER;

Bu vaka çalışması daha geniş bir araştırmanın parçasıdır ve insani eylemde hariç tutma ve dahil etmeyi inceleyen dört vaka çalışmasından birisidir. Bu vaka çalışması dahil etmenin insani yardım bölümü için neden önemli olduğuna, neden dahil etmenin uzun süredir devam eden kent yer değişimi durumlarında önemli olduğuna ve Ürdün vaka çalışmasının neden uluslararası toplumun anladığı ve daha kapsamlı yer değişimi müdahalesine nüfuz etmek için bu hariç tutma dinamiklerini göz önünden bulundurdıklarının ne kadar uzak olduğunu daha yakından incelemesine izin verdiğine odaklanmaktadır.

Dahil etme insani eylemde önemli bir kavramken, kabul edilen sektör temelli tanım bulunmamaktadır. Pek çok tanım tarafsızlık, adil erişim, belirli ve çeşitli ihtiyaçları ele alma ve eşit katılımı içermektedir. (Barbelet ve Wake, 2020) (bkz. 1.kutu).

Kutu 1 İnsani eylemde dahil etme kavramı

- Tarafsızlık hususunda dahil etme: Kapsamlı değerlendirmeler ve bölünmüş verilerle insani eylemin en acil olaylarda ve krizlerden en çok etkilenenlere ayrımcılık olmadan ulaşmasını ve odaklanmasını sağlama.
- Adil erişim hususunda dahil etme:Krizden etkilenen tüm bireylerin hizmet ve yardımlara eşit erişimini sağlama.
- Belirli ve çeşitli ihtiyaçları ele alma hususunda dahil etme: insani müdahalelerin uygun programlar dahil bireylerin belirli ihtiyaçlarını ele alması ve çeşitli ihtiyaçlarını karşılmasını sağlama.
- Katılım hususunda dahil etme: Tüm bireylerin insani müdahalenin stratejik yönünü, tanınan ve yararlanılan tüm bireylerin kapasitelerini etkileyerek ve insani müdahalelerle toplumlarda çok sık bir şekilde marjinalleşen insanların seslerine kulak vererek insani müdahalelere katılabilmesini sağlama

Barbelet and Wake (2020)den alınmıştır.

Kapsamlı insani eylem, insani eylemi ayrımcı nitelikte olmamasını ve en acil vakalar üzerine odaklanmasını gerektiren tarafsızlık yükümlülüğü içerisinde yer almaktadır. Fakat elde edilen kanıtlar, çok sık bir şekilde en acil vakaların karmaşık krizlere büyük ölçekli müdahalelerin ihmal edildiği vakalar olduğunu göstermektedir. (Barbelet, 2018; Barbelet ve Wake, 2020). İnsani eylem insani ilkeler dahil çeşitli politik tartışmalar ve yükümlülükler merkezinde kalırken, pratikte dahil etme özellikle karmaşık,uzun süren insani durumlarda müdahalelerin çevresinde yer almaktadır. Kapsayıcı insani müdahaleyi merkeze alamama başarısızlığıinsani eylemin ahlaki varlığını ve etkililiğini sorgulamaktadır. (Barbelet ve Wake, 2020).

2011' den itibaren Ürdün' de Suriyelilerin yerinden edilmesi krizi yönelik insani müdahale dahil etme ve hariç tutmanın inceleneceği büyük ölçekli, karmaşık, kentsel, uzun süren yerinden edilme krizinin amacıyla bir örneğini sunmaktadır. Yerinden edilmenin kentsel doğası, Suriyeli mültecilerin en zayıf ve ötekileştirilmiş ev sahibi ve göçmen toplumların yanı sıra Ürdünün misafir ettiği bir çok farklı milletlerden mültecilerle birlikte yaşaması anlamına gelmektedir.

Ürdün ihtiyaçların hedeflenmesi ve belirlenmesini desteklemek için Ürdün Sözleşmesi ve Zaafiyet Değerlendirme Çerçevesi gibi yenilikçi politika yaklaşımları dahil olağan dışı bir politika/programlama çevresi deneyimlemiştir. Bir kent ortamında büyük ölçekli uzun süren yer değiştirmeye odaklanması ile bu vaka çalışması hem yardımcı aktörlerinin nasıl müdahale ettiği hem de hükümet ve devlet aktörlerinin (kent aktörleri dahil) nasıl kapsayıcı bir müdahale sağladıklarını incelemektedir. 2 Rapor, insani müdahalenin ne kadar kapsayıcı bir müdahale olduğunu ve müdahalenin daha kapsayıcı olması için Ürdün Hükümeti ve yardım aktörlerinin kabiliyetini kolaylaştıran ve zayıflatan şeyin ne olduğunu sorgulamaktadır. Rapor Ürdünde hariç tutma dinamiklerinin derin bir çalışmasını sunmaz iken, müdahalenin, daha kapsayıcı bir müdahaleyi genişletmek için bu hariç tutma dinamiklerini ne kadar anladığını ve göz önünde bulundurduğunu belirlemektedir.

1.2 METODOLOJİ

Ürdündeki mülteciler , Ürdündeki insani müdahale üzerine akademik ve gri yayınları ve kentsel insani müdahaleye iyi bir uyguma örneği gösteren kapsayan literatürü derinlemesine incelemenin ardından, bu çalışma aşağıdaki araştırma sorularını açığa çıkarmak için niceliksel bir yaklaşım kullanmıştır.

1. İnsani aktörlerin uygulamasının içinde ve dışında var olan dinamikler dahil insani krizlerdeki dahil etme ve hariç tutma dinamikleri nelerdir?
2. İnsani eylemde kim tarafından neler ve kimin ihtiyaçları dahil edilir ve hariç tutulur?
3. İnsani eyleme kapsayıcı bir yaklaşım neyin izlenimini uyandırmaktadır?

Küresel ve yerel paydaşların yanı sıra Ürdündeki mültecilerle yapılan derinlemesine mülakatlar Demokrasi ve Kalkınma İçin Arap Rönesansı (ARDD) tarafından Amman'da Arapça olarak yürütülmüştür. ARDD tarafından mültecilerle tekrar Arapça olarak yürütülen odak grup çalışmaları ayrıca düzenlenmiştir. İnsani Politika Grubu araştırmacıları, uluslararası ve yerel yardım aktörleri ile Temmuz - Eylül 2021 tarihleri arasında uzaktan İngiltere'den mülakatlar gerçekleştirmiştir. Yürütülen odak grup çalışmaları ve mülakatların tam bir analizi için EK-1'de yer alan 1-3 numaralı Tablolara bakınız.

Veri toplaması aşağıdaki hususları oluşturmaktadır;

Odak grup çalışmaları: Ürdünlü ev sahibi toplumların yanı sıra aşağıda belirtilen milletlerin mültecileri dahil 11 odak grup çalışması: Suriyeliler, Suriye kökenli Filistinliler, Iraklılar, Sudanlı ve Yemenliler. Odak grup çalışmaları çeşitli yaş gruplar genişliğinde yapılmıştır: gençler (18-25 yaş), yetişkinler (25-45 yaş) ve yaşlılar (60 yaş üstü).

Mültecilerle kritik bilgi veren mülakatı: Onları ötekileştirme ve hariç tutma ile karşılaştırabilecek belirli kimlik etkenlerine sahip bireyler ile yapılan 10 kritik bilgi veren mülakatı. Kimlik etkenleri, yaş, cinsiyet, engellilik, millet ve dini kapsamıştır.

Yardım görevlileri ile kritik bilgi veren mülakatı: Uluslararası ve ulusal örgütlenmelerin yanı sıra ilgili devlet bakanlıkları ile yapılan 15 kritik bilgi veren mülakatı.

2 Bu raporun amaçları için, "entegrasyon" ve "dahil etme" arasında ayırım yapılmıştır. Bu vaka çalışması mülteci entegrasyonunu önemini kabul eder fakat bu çalışma entegrasyon ile ilgili değildir. Yerel entegrasyon, hukuki, ekonomik, sosyal ve kültürel boyutları ile karmaşık ve aşamalı bir süreçtir. Entegrasyon hem birey hem de gerçekleştiği toplum üzerine çok miktarda talep yükler. Birçok olayda sığınma yeri ülkesinin vatandaşlığını elde etme bu sürecin nihai noktasıdır (www.unhcr.org/uk/local-integration-49c3646c101.html). Entegrasyon yeterince kapsayıcı değilken, etkili entegrasyonun her zaman kapsayıcı olması gerektiğini not etmek de önemlidir. Dahil etme çeşitli kimlik aktörleri nedeni ile mülteci politikalarını, mülteci barındırma ve mültecilerin çevrelerindeki sistemlerle etkileşiminin, farklı bireyler tarafından nasıl farklı bir şekilde deneyimlenmesi ile ilgilidir, ki bu da hukuki, davranışsal ve diğer sebepler nedeni ile bu bireylerin belirli önyargı, ötekileştirme, ayrımcılık ve sosyal hariç tutma ile karşılaşabileceği anlamına gelebilir.

1.3 KESİŞİMSEL AYRIMCILIK SUNUŞU

Kesişimsel ayrımcılık, yaş, cinsiyet veya izolasyondaki engelliliğin göz önüne almak yerine farklı kimlik etkenlerinin, örneğin engelli yaşayan yaşlı bir kadının belirli durum, kabiliyet ve ihtiyaçları gibi belirli zaafiyetler oluşturmak için nasıl kesiştiğini göz önüne almaktadır. Bu rapordaki analiz Ürdünde kentsel mülteci müdahalede hariç tutmanın anahtar dinamiklerini incelemek için kesişimsel bir mercekle kullanılmaktadır. Milliyet, cinsiyet, yaş ve engellilik dahil olmak üzere zaafiyetleri oluşturmak için kesişen çeşitli kimlik etkenlerini inceleme analizinin önemli bir kısmını oluşturmaktadır. Tartışılan dinamikler, insani müdahalelerde zaafiyet ve hariç tutma üzerine bir literatür incelemesinin (örneğin bakınız Barbelet ve Wake, 2020) yanı sıra araştırma ekibi tarafından toplanan mülakat verilerinin gözden geçirilmesine dayalı bir şekilde tanımlanmış ve anlaşılmıştır.

1.4 ZORLUKLAR VE KISITLAMALAR

Çalışma çoklu belirli insan gruplarına ulaşmayı hedeflemesine rağmen araştırma çeşitli kısıtlamalarla karşılaşmıştır. Odak, tipik, herkesi kapsayan değildi, fakat onun yerine belirli grupların hariç tutulmasına ve aktörlerin ne kadar müdahale edici olup olmadıklarını örnek gösteren bazı temel konuları yaymayı ve tanımlamayı amaçlamıştır. Bazı birey ve gruplar veri toplanmasında temsil edilmemişlerdir. Örneğin din bir kimlik etkeni olarak tanımlanmasına rağmen Hristiyan olan Iraklı bilgi veren sadece bir kişinin katılımı ile gerçekleştirilen mülakatlar için örneklerde yeterince temsil edilmemişlerdir. Bu esasa bu dini grubun Ürdünde azınlık olması ve bizim örnek aldığımız mülteci toplulukları içerisinde yaygın olmamasından kaynaklanmıştır. Üstelik, Ürdünde yerinden edilmiş bir çok Hristiyan kişi üçüncü ülkelere yeniden yerleşmek için ülkeden ayrılmışlardır. Bu kapsamda, bir kimlik etkeni olarak dine sadece sınırlı dikkat çekebildik. Çalışmaya daha ileri bir kısıtlama akıl hastalıkları olanların yetersiz örneklemesiydi. Bu kısmen duygusal bozuklukları harekete geçirmekten kaçınma ihtiyacı ile bu tür hassas katılımcılarla mülakatı kuşatan zorluklar ve gerekli ahlaki açıklık ve izinlere uygun bir şekilde devam eden travmaya sebep olma noktasında araştırmacının ihtiyacı nedeni ile olmuştur. Bu grubun bakış açılarının bulunmaması araştırmaya bir kısıtlama olmuştur. Ek olarak, kamp şartlarında yaşayan herhangi bir mülteci ile mülakat yapamadık, bu mülakatın kamp dışı şartlarda yaşayan mültecilerle daha sistematik doğrudan bir kıyasa izin vermemesi nedeni ile araştırmaya daha ileri düzeyde bir kısıtlama oldu.

Çalışma geniş kapsamlı hipotezli bir çalışmaydı. Ürdündeki dahil etmenin tüm yönlerini tamamiyle incelemek bu araştırma projesinin alanını aşmaktadır. İdeal olarak, bir pilot çalışma bu hipotezlerin bir kısmın test etmek ve metodolojik yaklaşıma tekrar odaklanmak faydalı olurdu.

Araştırma ekibi insani konular üzerine farklı araştırma uzmanlıkları ile çeşitliliğe sahipti ve bu da toplu bir şekilde dahil etme kavramının ve ilgili konuların farklı seviyelerde anlaşılması ile sonuçlanmıştır. Dahil etme kavramı anlama eksikliği olmayan bir durum değildir ve bulguların gösterdiği gibi aynı kavram açıklıktan yoksun olmaya devam ettiği için insani aktörler için de geçerliydi. Bu durumun farklı kavramların veri toplama sırasında açıklanma ve anlaşılma şeklinde ve müdahale görevlilerinin cevaplarının mülakatlar ve odak grup tartışmaları sırasında nasıl sorgulandığı konusunda sonuçları olmuştur.

2 ÜRDÜN'DE MÜLTECİ BARINDIRMA VE MÜDAHALELER

2.1 EV SAHİBİ OLARAK ÜRDÜN

Çalkantılı bölgenin merkezindeki konumu ile Ürdün yerinden edilenler bir barınma yurdu olma hususunda uzun geçmişine sahiptir. Birçok Ürdün vatandaşı, tarihi 1948'e kadar uzanan Filistin kökenine sahiptir. Filistinlilerin devam eden akınlarını 1967'deki sonraki yer değiştirmelerin yanı sıra 2011'den itibaren Irak ve Suriye'den yerinden edilenler izlemiştir. 2 milyondan daha fazla Filistinli şu anda şartların kötü ve aşırı kalabalık olduğu Ürdün'de yer alan on resmi kampta yaşamaktadır. (UNRWA, n.d.) Bununla birlikte, Ürdün bir kısmı 655.000 Suriyeli mülteci, 15.000 Yemenli, 6.000 Sudanlı ve başka 52 milletten 2.500 mülteciler olmak üzere yaklaşık olarak 750.000 başka milletlerden mülteci barındırmaktadır. (UNCHCR, 20,2019b). Bu yeni nüfus son on 10 yılda büyük bir nüfus büyümesine (yaklaşık yüzde 87) katkı sağlamıştır, şu anda ülke nüfusunun yaklaşık üçte birini Ürdünlü olmayanlar temsil etmektedir. (Jordan Times, 2016) Ürdün şimdi ise dünyada ikamet eden kişi başına mültecilerin en yüksek ikinci mülteci sayısı barındıran ülke konumundadır.

Uzun mülteci barındırma tarihine rağmen Ürdün hükümeti 1951 Mülteci Sözleşmesi veya 1967 Protokolüne taraf değildir. Ülke 1948 Filistin savaşından beri Filistinli mültecilere ev sahipliği yapmıştır. Barış ve istikrar için şartları kolaylaştırmak için ve açlık ve zayıflığı önlemek için 1949'da Birleşmiş Milletler (BM) Genel Kurulu tarafından kurulan Birleşmiş Milletler Yakın Doğu'daki Filistinli Mültecilere Yardım ve Bayındırlık Ajansı (UNRWA), esasen Ürdün, Lübnan, Suriye, Batı Şeria ve Gazze'deki Filistinli toplumlara hizmet sağlamadan sorumludur. (McCann, 2009). 1992 Arap Dünyasında Mültecileri koruma ve yerinden edilmiş kişileri koruma hakkında bildirge ve 1994 Arap ülkelerinde mültecilerin statülerini düzenleme hakkında Arap Sözleşmesi mültecilere karşı Ürdünün taahhütleri hakkında rehberlik önermesine rağmen bağlayıcı değildirler. 1998'de imzalanan ve 2014'te yenilenen Ürdün ile UNHCR arasındaki mutabakat zaptı (MOU) (UNHCR, 1997) tüm devletlerin benimsemesi zorunlu olan geleneksel uluslararası hukuk olduğu yaygın bir şekilde düzenlenen sınır dışı etmeme ilkesini savunan 1951 Sözleşmesi tanımı ile uyum sağlayan bir mülteci tanımı ve mülteciler için uzun ömürlü çözümler bulmak için bir taahhüt içermektedir. MOU konut hakkı, kamu eğitimi, hareket özgürlüğü, kamu refahı ve yardımı dahil 1951 Sözleşmesi kapsamında koruma altına alınan çok sayıda hakka sessizdir. Fakat Ürdün Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi ve Uluslararası Ekonomik, Sosyal ve Kültür Haklar Sözleşmesinin yanı sıra çalışma, eğitim ve konut hakkı gibi konuları ele alan İnsan Hakları Arap Şartına taraftır.

3 1967' de Ürdün' e ulaşan ikinci Filistinli dalgası vatandaşlığa kabul edilmiş ve geçici Ürdün pasaportları ile "Gazzeli kardeşler" olarak Ürdün'de kalmışlardır. Bu nedenle Ürdün'deki bütün Filistinliler aynı hukuki durumdan faydalanamamaktadır.

4 Sınır dışı etmeme ilkesi iltica başvurusu alan bir ülkeye iltica talebinde bulunanları ırk, din, milliyet, belirli bir sosyal gruba üye olma veya politik görüş temelinde zulme uğrama tehlikesine uğrama ihtimali olduğu bir ülkeye geri göndermesini yasaklamaktadır.

Fakat, herhangi bir bağlayıcı mülteci çerçevesi olmaması, mültecileri hukuken daha savunmasız hale getiren kriz dönemlerinden sonra hükümet politikası değişikliklerine konu olan Suriyeli mülteciler dahil olmak üzere mültecilerin yasal haklarının tartışılmasına ve değiştirilmesine izin vermektedir.

UNHCR ile birlikte Ürdün Hükümetince 2012'de açılan, dünyadaki en büyük resmi ikinci mülteci kampı ve resmi kampların en büyüğü Zaatarı ve Nisan 2014'te açılan Azrak olmak üzere Suriyeli mülteciler için iki resmi mülteci kampı, dahil Ürdünün beş kampı olmasına rağmen, Suriyeli mültecilerin büyük çoğunluğu (yüzde 80) Ürdünde kentsel ve yarı kentsel alanlarda resmi kampların dışında yerleşmişlerdir. Ayrıca diğer milletlerin mültecileri ve göçmenleri onlar için tasarlanan hiç kamp olmadığı için Ürdünün kentsel ve yarı kentsel alanlarında yerleşmişlerdir.

Genellikle Suriyeli mülteciler Suriye sınırına yakın Ürdünün kuzey bölümüne özellikle Irbid, Mafrak ve Amman'a yerleşmişlerdir. Irbid ve Mafraktaki bazı yerleşim yerlerinde Suriyeli mülteciler şu anda nüfusun yarısını veya büyük kısmını oluşturmaktadır. Bu mevcut zorlukları artırarak ve en fazla Suriyeli mülteciyi barındıran belediyeleri zorlayarak kaçınılmaz şekilde Ürdün kamu hizmetleri ve sistemleri üzerinde büyük bir baskıya neden olmuştur. Suriyeli mültecilerin çok büyük kısmı fakirdir. Ürdünün etkilenen ev sahibi ülkeleri ve diğer yerinden edilmiş ve göçmen toplumlar arasında Suriyeli mültecilerin zaafiyet düzeyleri oldukça yüksektir.

2.2 SURİYE YERİNDEN EDİLME KRİZİNE İNSANİ MÜDAHALE

Suriye bölgesinde, Suriyelilerin yerinden edilme krizinin karmaşıklığının yanı sıra ölçeği kent doğası gereği çok büyüktür. İnsani sektör karmaşık, orta gelirli, mevcut sistemler ve altyapı ile bir kent bağlamında çalışma fırsatları ve zorluklarını çarpıştırmak zorunda kalmıştır. 2011'de Suriyeli mülteci krizinin başından beri uluslararası insani toplum daha önce asla uyum sağlamak için mücadele edilen bu büyüklükte ve ölçekte kentsel mülteci acil durumu ile karşılaşmamıştır. Uluslararası toplum, Suriyeli mülteciler ve orantısız bir şekilde Suriye mülteci kamplarına odaklanan BM insani başvuruları başlatarak geleneksel bir müdahale sunmuşlardır.

Ürdünde, esas olarak uluslararası kuruluşlar aracılığı ile doğrudan parasal destek sağlama ile Ürdün hükümetine sağlanan iki taraflı az bir destek vardı. (Healy and Tiller, 2013). Ürdün belediyeleri ve yerel aktörler müdahalenin hem uygulanması hem de koordinasyonu ile yeterince meşgul olmamışlardır, bu husus da hizmet sağlamanın tekrarlanması ve yardım ikmallerinin dağıtılması (aynı yerde) gibi hatalarla sonuçlanmıştır.

Eylül 2013'te Ev Sahibi Toplumu Destekleme Platformu (HCSP) Ürdünlü ev sahibi toplumlardaki krizlerin etkilerini ele almak için kurulmuştur. Bu noktadan itibaren, Ürdün hükümeti kriz müdahalesi, eş liderlik koordinasyonu ve herhangi bir uluslararası programın yüzde 30 ila 50 arasındaki miktarının hassas Ürdünlülere yönlendirilmesi gerektiğini düzenleyen yasal gerekliliğini getirmede çok daha önleyici rol almıştır. Bunu Aralık 2014'te HCSP içinde kurulan Bölgesel Mülteci ve Dayanıklılık Planı (3RP)'nin başlatılması izlemiştir. İçerisinde Ürdün genelindeki uluslararası kuruluşlar, Türkiye, Lübnan, Irak ve Mısır olmak üzere 240'tan fazla paydaşı bulunan koordineli bölge genelinde müdahale stratejisi 3RP, Suriye genelinde Suriye krizine uluslararası müdahale için yeni kılavuz strateji ortaya koymuştur.

1. 3RP mülteci koruma ve insani bileşeni etkilenmiş en zayıf toplumların üyelerinin yanı sıra kentsel, yarı kentsel ve kırsal alanların yanı sıra tüm alanlardaki kamplar ve yerleşim yerlerinde yaşayan mültecilerin yardım ve koruma ihtiyaçlarını ele almaktadır. Bu bileşen etkilenmiş toplumlarda toplumsal hizmetlerin acil destek ihtiyaçlarını tanımlayarak ve onlara müdahale ederek toplum temelli korumayı güçlendirmeyi amaçlamaktadır.

2. 3RP dayanıklılık/istikrar temelli gelişim bileşeni tüm alanlardaki etkilenmiş ve zayıf toplumların dayanıklılık ve istikrar ihtiyaçlarını ele almakta, ulusal ve yerel hizmet dağıtım hizmet kapasitelerini kurmakta, kriz müdahalesini sevk ve idare etmek için hükümetlerin kabiliyetlerini güçlendirmekte ve ulusal müdahaleleri ilerletmek için stratejik, teknik ve politika desteği sağlamaktadır. Ülke düzeyinde her bir alanın o alan altında programların uygulanmasını koordine eden çalışma grupları vardır.

3. RP stratejisi zayıf ev sahibi toplumlara gösterilen daha büyük bir dikkatle tüm toplumların geçim kaynakları ihtiyaçlarını, daha entegre programlamayı, çok yıllık finans (Ayrıcalıklı Finansman Olanaklarına göre yeni esnek yardım finansmanının ortaya çıkması dahil) ile uzun dönemli para yardımını ve ulusal müdahaleye sahip olmayı ele alarak müdahalenin nasıl koordine edileceği ve uygulanacağı konusunda radikal bir değişime sebep olmuştur. 3RP'ye göre müdahalede her bir devletin bir ülke planı vardır. Ürdün için, bu plan Ürdün Müdahale Planı⁷ olarak adlandırılmaktadır.

Dahil etme bakış açısından 3RP hem avantaj hem de dezavantajlar sunmuştur. Bu plan hem zayıf ev sahibi toplumların ihtiyaçlarına cevap vermeyi genişleterek hedef nüfus hem de insani ve kalkınma yardımı arasındaki açıklığa köprü kurarak insani yardım ve dayanıklılık bakımından müdahalenin alanını genişletmiştir. Bu genişleme yaklaşımını olumsuz tarafı ise daha fazla sayıda ihtiyacın - hem yerinden edilmiş hem de ev sahibi toplumlar genelinde kalkınma ve acil ihtiyaçların- ele alınmak zorunda kalınmasıdır. İnsani yardımda zamanla düşüşler ile bu acil ihtiyaçların ihmal edilmesine ve onlar için yetersiz yatırıma ve uzun dönemde şiddetli zaafiyetlerle karşılaşmalar için desteğe neden olabilirdi.

Diğer taraftan, uzun dönemli yaklaşım uzun dönemli hariç tutmanın tanınması ve sosyal güvenlik ağlarının genişlemesi için daha büyük tanınma potansiyeli sunmaktadır. JRP kısa dönemli insani müdahalelerle uzun dönemli dayanıklılık yaklaşımları arasında daha iyi köprüler kuran “kapsayıcı bir müdahale” geliştirmeyi amaçlamaktadır. Fakat 3RP ve dolayısıyla sonraki ülke planları için en büyük zorluk güvenlik finansmanları olmuştur. 2014'te başlamasından beri, 3RP'ye ciddi bir şekilde az kaynak ayrılmıştır, bu da hem mülteci hem de ev sahibi toplumlardaki hizmetlerde şiddetli kesintilere neden olmuştur.

5 “Dayanıklılık” bireylerin, hane halklarının toplumların şoklara ve krizleri görme, dönüştürme onlara dayanma ve onlardan kurtulma kabiliyeti” olarak tanımlanmaktadır. Bu sebeple Suriye krizine dayanıklılık temelli kalkınma yaklaşımı insani yardımdan farklıdır. Dayanıklılığı oluşturma bir krizden en çok etkilenen toplum ve kurumların kapasite ve kaynak yeterliliklerine yatırımı içermektedir böylelikle bu toplum ve kurumlar en nihayetinde orta ve uzun vadeli ihtiyaçlarının üstesinden gelebilir. Dayanıklılık yaklaşımı ihtiyaç halindeki insanları aktif ve yaratıcı olarak tanımakta ve onları hızlı istihdam nesli, yaşam kabiliyetleri eğitimi ve kapsamlı yönetim ile kendi yaşamlarına daha çok sahip olmaya yönelik güçlendirmektedir. (<https://data2.unhcr.org/en/documents/details/52937>).

6 Ayrıcalıklı finansman “mevcut oranlardan ziyade sert bir şekilde azalan faiz oranlarında sağlanan sözleşmeler ve/veya geri ödeyemeyecek durumda olan müşteriler için amaçlanan uzun “yardım dönemleri” olarak tanımlanmaktadır. (Willitts-King et al., 2019: ix).

7 Daha fazla bilgi için, bakınız Ürdün Müdahale Planı (www.jrp.gov.jo)

2.2.1 ÜRDÜN SÖZLEŞMESİ (VE BAĞIŞ YAPAN TOPLANTILARI)

Suriye mülteci krizine uluslararası müdahalede öncü bağış yapan olarak rolüne ek olarak AB Ürdün hükümeti ile Şubat 2016'da Londra'da düzenlenen Suriye ve Bölgeyi Destekleme toplantısını ortaya çıkaran bir taahhüt olan Ürdün Sözleşmesi olarak bilinen, iki taraflı bir anlaşma imzalamıştır. Sözleşmenin amacı Ürdündeki insani krizin büyümesini engellemek, ve yeni iş alanlarının Ürdünlü ihracatçılar için Avrupa pazarına erişimi kolaylaştırarak ve yeni yatırımlar çekerek bir kalkınma fırsatına dönüştürmektir. Bu amaç büyüme ve yeni iş alanlarının açılmasına ve ev sahibi ve mülteci toplumların faydalanmasına neden olacaktır. Sözleşme, anlaşmadan kaynaklanan inisiyatiflere finansman sağlamak için Uluslararası Para Fonu (IMF) ve Dünya Bankasından finans, seferberlik bağışları ve ayrıcalıklı finansman ile Ürdünlü toplumlar arasında dayanıklılık oluşturmayı amaçlamıştır. Ancak Ürdün Sözleşmesinin en ünlü özelliği resmi Ürdün işçi pazarına Suriyeli mültecileri dahil etmek için "siyasi taahhüt" olmuştur. (Lenner ve Turner, 2019) Ürdün Hükümeti ilk olarak çalışma izinlerinin bürokratik süreçlerini kolaylaştırarak ve hem ev sahibi hem de mülteci toplumlar için iş sahaları açmasına neden olacak yatırımları çekerek Ürdünde Suriyeli mülteciler için 200.000 işe erişim açmayı kabul etmiştir. Buna Suriyelilere ev tabanlı iş olanaklarına sahip olma ve o işlerde çalışmada yardım etmek için özel politikalar kabul etme ve inşaat ve tarım gibi bazı sektörlerde izinler ile işveren arasındaki bağlantıları kaldırma eşlik etmiştir. (Bakınız Örneğin Jordan Times, 2017)

Kutu 2 Hassasiyet Değerlendirme Çerçevesi Nedir?

Hassasiyet değerlendirme çerçevesi bağış yapan kimseler, Ürdünde çalışan BM kuruluşları ve uluslararası sivil toplum kuruluşları (INGOs) katılımı ile geliştirilen ortak çalışmaya dayalı bir inisiyatiftir.

Ürdünde bulunan birçok faydalanan nüfus arasında yardıma erişimde büyümekte olan farklılıkların tanınması göz önüne alındığında ve insani yardım bütçeleri üzerinde artan baskılar ışığında, UNHCR gelişmiş hedefleme ve Suriyeli mültecilerin önceliklendirilmesine izin vermek için veri toplamaktadır. Bu veri toplama VAF olarak bilinmektedir. VAF Ürdündeki Suriyeli mülteciler için programlarında yardım kuruluşlarının daha verimli ve etkili olabilmeleri için kentlerde bulunan Suriyeli mültecilerin hassasiyetlerinin tanımlama ve veri toplamayı amaçlamaktadır. VAF bir hedefleme bileşeni içermektedir. VAF hassasiyetler ve gerekli yardımlar hakkında bilgi sağlamaktadır. Bir önceliklendirme bileşeni kurumlara hangi vakaların diğerlerinden daha hızlı veya daha çok yardıma gereksinim duyduğunu tanımlamak için kuruluşlara yardım eder.

Genel olarak VAF UNHCR ve ortaklarına daha hızlı ve acil yardım ihtiyacında olan vakaları hedefleme ve onlara öncelik vermek için ihtiyaçları ve hassasiyetleri daha iyi tanımlamalarına izin vermektedir.

Kaynak: <https://reliefweb.int/report/jordan/vulnerability-assessment-framework-vaf-jordan-guidance-note>.

2.2.2 BİR KENT ŞARTLARINDA HASSASİYETİ DEĞERLENDİRME

Şehirlerin kırılabilirliği, yoğunluğu ve karmaşıklığı bir etkili insani müdahalenin dağıtımına etki edebilecek eşsiz zorluklar serisi yükleyebilir. (Avrupa Komisyonu, n.d.) Kent yerinden edilmeleri politik ve lojistik zorluklar ve hizmetler ve altyapıdaki (aynı yerde) ek baskılar nedeni ile acil ihtiyaçları karşılamak için yeterli kapasite eksikliği nedeniyle artan yüksek hassasiyet düzeyleri ile ayrıca kendi koruma meselelerine neden olmaktadır. Bu meselelerin tamamı kapsayıcı insani müdahale oluşturma zorluğunu artırabilir. Yerinden edilme tercihle veya ülkelerine geri gönderilecekleri korkusuyla gizli olabilir ve büyük alanlara dağılır, ki bu da insani aktörlere ve yetkililere görünmez kalmasına neden olur. (Sanderson, 2019). Bu durum hassasiyetleri değerlendiren zorlukları oluşturur ve bazı hassas grupları çalışmanın haricinde tutabilir.

2013'ten önce kuruluşlar en çok hizmet ve yardım ihtiyacında olanları tanımak ve hedeflemek için kendi hassasiyet değerlendirme kriterleri kullanmıştır. 2013'te Ürdünde kurulan VAF'nin amacı verilerin kıyaslanabilir ve kapsamlı ihtiyaç ve hassasiyetlerin kapsamlı resmini oluşturmak için kuruluşlar arasında birleştirilebilecek olmasını sağlamak için farklı kuruluşlar tarafından farklı hassasiyet kriterlerinin kullanımını sağlamaktır. (Bkz. Kutu 2) Refah, stratejileri kopyalama, bağımlılık, temel ihtiyaçlar, eğitim, yiyecek güvenliği, sağlık, barınma ve su, sağlık koruma ve hijyen (yıkama) dahil bir takım hassasiyet göstergelerini kapsayan VAF verileri nüfus araştırmaları ve ev ziyaretleri kapsamaktadır. Nüfus araştırmaları rastgele ve hassasiyetlerine yönelik düzenli görüş sağlamak için incelenen kayıtlı Suriyeli mültecileri temsil eden örnekleri iken, düzenli ev ziyaretleri nakit yardımı talep eden mültecilerden veri toplamak için UNHCR tarafından kullanılan devam etmekte olan bir yöntemdir. (Brown et al., 2019).

Ayrıca, Suriye krizi gitgide daha uzun sürdükçe ve insani finans sağlama giderek azalması ile kaynakları en hassas mültecilere yönlendirme ihtiyacı kabul edilmiştir. VAF uzun süreli kent şartları içerisinde Suriyeli mültecilere 1) Suriyeli mülteci hanehalkları arasında bir hassasiyet profile kurmak, 2) Yaygın hassasiyet kriterleri temelinde daha adil bir şekilde yardımı hedeflemek 3) insani yardımın tesliminde koordinasyonu ve karar verme güçlendirmek için Suriyeli mültecilerin ihtiyaçlarını ve hassasiyetlerini değerlendirerek bu çabaları desteklemek için insani kuruluşlarca kullanılmaktadır. (UNHCR, 2021a). Çerçeve yaygın hassasiyet tanımı ile mülteci grupları daha görünür kılmayı amaçlayan yaygın değerlendirme sistemini ve kutu 1'de altı çizildiği gibi tarafsızlık ve adil erişim dahil dahil etmenin ilkelerini yerleştirmeye çalışmaktadır. VAF kriterleri her yıl güncellenir ve çalışmakta olan bir grup üyesi vardır. 2021'de, insani sektör Suriyeli mültecileri dahil etmek için ilk VAFI yönetmesi bekleniyordu. Sonuçların gelecek bir kaç ay içerisinde yayınlanması beklenmektedir.

3 ÜRDÜN'DE MÜLTECİ MÜDAHALESİNDE HARIÇ TUTMA DİNAMİKLERİNİN KESİŞİMSSEL ANALİZİ

Bu bölüm Ürdünde kentsel mülteci müdahalesinde hariç tutmanın önemli dinamiklerini incelemektedir. Belirli hassasiyetleri üretmek için kesişen farklı kimlik etkenlerini tartışarak, aşağıdaki mültecilerin uluslararası sivil toplum kuruluşları ve bağış yapan kişiler tarafından verilen insani yardımdan ve Ürdün hükümeti tarafından verilen kamu hizmetlerinden nasıl yoksun bırakıldığını keşfetmektedir.

Bölüm ilk olarak mültecilerin hukuki ve idari durumları ile ilgili yapısal etkenlere ve coğrafi ve yerleşim modellerinin yardım ve hizmetlere erişimi nasıl etkilediğine bakmaktadır. Daha sonra analiz, bireysel kimlik sorularının (cinsiyet veya yaş gibi) yanı sıra, hassasiyeti değerlendirerek, geri bildirim olarak ve ileterek dijital hariç tutmayı ele alarak müdahalenin insanları nasıl hedeflediği ve dinlediği etrafındaki soruları incelemektedir. Bu etkenlerin tümü genellikle örtüşen veya güçlendiren şekillerde insanları dahil etmekte veya hariç tutmaktadır.

Bu bölümün analizi küresel ve yerel paydaşlar ve mülteciler, mültecilerce odak grup çalışmaları ve uluslararası ve yerel yardım temsilcileri ile literatür incelemesine dayalıdır. (Bakınız metodoloji üzerine 1.2 bölüm)

3.1 VATANDAŞLIK VE HUKUKİ DURUM

3.1.1 VATANDAŞLIK VE KRİZİN KAPSAMI

Suriye iç savaşından sonra, Ürdünde yerinden edilme müdahalesi kolayca anlaşılacağı üzere yoğun bir şekilde Suriyeli mültecilere odaklanmıştır. Daha yakın yıllarda dengeyi sağlamak için çabalar gerçekleşmişken, araştırmamız yardıma erişim ile ilgili devam eden ayrımcılığın özellikle diğer ülkelerin mültecileri ve hassas göçmenler olmak üzere diğer hassas gruplara karşı baskın geldiğini bulmuştur.

Yanlış müdahale odaklanması, açık bir şekilde en çok Ürdün fabrikaları için ihracat rotaları açan ve artan finansal yardım başlatan Avrupa'ya karşılık olarak Ürdünde Suriyeli mülteciler için iş fırsatları açmak için müzakere edilen Ürdün Sözleşmesinin yapılışı sırasında somutlaşmıştır.

Ancak bu sözleşme Yemenli ve Sudanlılar gibi Suriyeli olmayan mülteciler için hükümler içermemiştir. Ürdünde daha eski olan Filistinli mültecilerin iş yükleri bırakılmıştır. Bir INGO' nun belirttiği gibi:

UNHCR' nin Suriyeli çalışma izinleri ile ilgileneceği konusunda bir anlaşma vardı. Filistinli mülteciler geri planda bırakıldı. Bugüne kadar bu değişmedi.

Araştırmamızın gösterdiği gibi, Ürdün Sözleşmesinden hariç tutmanın bir sonucu olarak çalışma hakkına ayrımcı erişim özellikle Suriyeli olmayan mültecileri gayriresmi işçi pazarında istismara karşı savunmasız bırakmıştır. Burada, çok sayıda mülakat yapılan kimse maaşlarının nasıl verilmediğini, yasalara aykırı olarak çalıştığı için sınır dışı edilme korkusu sebebi ile haklarını aramaktan aciz hissettiklerini söylemişlerdir. Iraklı bir mültecinin açıkladığı gibi:

Ürdünde tarım alanları gibi ayrı alanlarda yaşayan Iraklı mülteciler gayri resmi olarak el işçiliklerinde veya tarım sektöründe çalışırlar, haklarının ihlal edilmesine maruz kalırlar ve işverenlerden maaş almazlar veya çok az maaş alırlar. İkamet izinleri olmadığı ve çalışmaları yasak olduğu için diğer ihlallerle karşılaşılırlar, bu nedenle sözleşmesiz çalışılırlar ve istimar edilirler.

Başka bir Sudanlı mülteci şu şekilde bildirmiştir:

Her gün ayrımcılık, ötekileştirme ve haksızlıktan dert çekiyorum. Bazı vakalarda, bazı yerlerde çalıştım ve işimin sonunda bana maaşlarımı vermediler.

Ayrıca Yemenliler kendilerine karşı nasıl ayrımcılık yapıldığını ve ülkelerine geri gönderilecekleri korkusu ile istimarını iletecek mekanizmaları olmadığı konusunda konuşmuşlardır:

Çok az para ile çalışmaya zorlandık,ve bazı işverenler bizi dolandırdı ve bize maaşlarımızı vermedi. Hükümet bizi ülkemize sınır dışı edeceği için onlar aleyhine dava açmıyoruz, ve UNHCR bize koruma sağlamıyor.

HattaBirtakım Suriyeli olmayan mülteciler, kent şartlarında yaşam maaliyetini karşılamaktan aciz olduklarından, çalışmaya erişememe durumları onları ülkerine dönmeye zorladı. Iraklı bir anneni tarif ettiği üzere:

Oğlum çalışmak istedi ve onlar Iraklıları çalıştırmayı reddedi. Oğlum da çalışma amacı ile Irak'a gitti ve şimdiye kadar onlar oğlumun Ürdüne dönmesine müsaade etmiyorlar.

Özellikle Suriyeli mültecilerin kapsamını kısıtladığı için, Ürdün sözleşmesi Suriyeli olmayan mültecilerin hariç tutulmasını devam ettirmiş ve güçlendirmiştir. Suriyeli mülteci nüfusa kıyasla nispeten az sayıda olmaları gözönüne alınırsa, onların dahil edilmesini olanak sağlama basit olurdu (Lunner ve Turner, 2019). Bunun gibi, Suriyeli mültecilerin hareketini sınırlamak ve yerleşim amaçlı akınlarını kısıtlamak için uluslararası hayırsever toplumunun daha geniş amaçları ile bağlantılı olarak Suriyeli olmayan mültecilerin hariç tutulmasının kasti olduğu ileri sürülmüştür. Lunner ve Turner'ın (2019) ileri sürdüğü gibi, bu statüko Suriyeli olmayanların hakları ve geçimleri için uluslararası savunma eksikliğini yansıtmaktadır.

“TEK MÜLTECİ” YAKLAŞIMINA DOĞRU?

Diğer milletlerden mültecilerin ihtiyaçlarını ele alma arayışında kayda değer gelişmeler olmuştur. VAF değerlendirmesine ek olarak (2.2.2 alt başlığında tartışıldı), 3RP hükümlerine göre, ortaklar, “koruma ve yardıma yönelik yaklaşımlarda vatandaşlık temelinde hak ve hizmetlerdeki farklılıkları azaltmak ve tamamen ortadan kaldırmak” için tüm sektörlerde ve hizmetlerde kapsayıcı bir “tek mülteci” yaklaşımı benimsemeye ve savunmaya çalışmışlardır.(3RP, 2021)

Bu amaca yönelik ilerleme görülse de-çoğunlukla 2020deki Dünya Gıda Programının yemek yardım programlarında Suriyeli olmayanların fark edilebilir bir şekilde dahil edilmesi, (Baslan ve Williams, 2021);tüm mülteci gruplara finans sağlayan ve onları öncelik veren Avrupa Komisyonu İnsani Yardım ve Sivil Koruma Birimi (Avrupa Komisyonu,n.d.) ve yıllık olarak tüm milletlerden 40.000 mülteci aileye çok amaçlı nakit yardım dağıtan UNHCR (UNHCR, 2019b),vatandaşlık halen insani müdahalede hariç tutma dinamiği olarak kalmaktadır.

Çalışmamızın bir parçası olarak mülakat yapılan insani yardım görevlileri “tek mülteci” doktrinini destekleyemeyen kuruluşları eleştirmekteydiler. Uluslararası hayırseverlerin etkisi ve onları müdahalede Suriyeli mültecileri önceliklendirme eğilimi diğer milletlerin daha geniş dahil edilmesinin önüne geçmiştir. Bir BM görevlisi tarafından açıklandığı gibi:

Tüm müdahale Suriyeli mültecilere yapılmıştır. Tek mülteci yaklaşımı hayırsever öncelikleri gereği uygulanmamaktadır. Kayıtlı olmayan Suriyeli olmayan mülteciler ve Yemenli, Sudanlı, Mısırlı ve Filistinli göçmenler gibi var.

Hayırseverlerin teşvikleri, “orta ölçekli hayırseverlerin arkasında zaafiyet ve eşitlikten ziyade siyasi iktidarla ilgili olan Amerikan çek defterini görürsünüz.” savı ileri sürülerek bazı yerel sivil toplum kuruluşlarınca sorgulanmıştır. Bir sivil toplum kuruluşu görevlisi şu şekilde gözlem yapmıştır: “Günlük temelde çok hayırsever dinamiklidir ve hayırsever belirli gruplara [odaklanmayı] zorunlu tutmaktadır.” Örneğin bir insani yardım görevlisinin belirttiği gibi, dil önemli bir engel olabilir:Suriyeli olmayanlar “ hizmetler sadece Arapça olarak açıldığı için zorunlu olarak aynı hizmetlere erişimleri yoktur.” Müdahale planı o dilleri içermez.

Ürdün hükümetinden diğer milletlerin dahil edilmesi ile ilgili gelen savunma oldukça açıktı ve bir hayırsever temsilci şunları ileri sürmüştür.

Ürdün Hükümeti Suriyelileri ayrı tutmakla mutluydular. Onlar “tek mülteci” yaklaşımını benimsemezler. UNHCR tarafından kayıt edilmeyen Yemenlilerden ve diğer yerlerden gelen 100.000'e kadar mülteci var ve onlar çeşitli kanalları aşmayı başarıyorlar. UNHCR bunların dahil edilmesi için ne kadar çok baskı yaparsa yapsın, hükümet buna izin vermemektedir.

Tartışılan kanıtlar şu anda insani müdahale içerisinde “tek mülteci” yaklaşımını yerleştirme girişimlerinde bulunan niyet ile gerçeklik arasındaki farkı göstermektedir. Bu duruma göre bir millet vatandaşı halen hem insani yardımdan hem de hükümet hizmetlerinden hariç tutulduğunu hissetmektedirler, ki bu da tüm müdahalenin kapsayıcılığını baltalamaktadır. Benzer şekilde, Suriyelilerin önceliklendirilmesi doğrudan JRP ile bağlantılıdır. Bir sivil toplum kuruluşu görevlisinin açıkladığı gibi:

Ürdün'e herhangi bir finans sağlama JRP'ye göre belirlenmesi gerekir. Eğer JRP'ye uygun değilse, Planlama ve Uluslararası İşbirliği Bakanlığı tarafından reddedilecektir.

Bu, Suriyeli olmayan mültecileri desteklemeyi amaçlayan planların, müdahalede belirli grupları dahil etmeye yasal engel koyan hükümet onayını gerektirdiğini gösteren Johnston ve arkadaşları (2019) tarafından yapılan araştırma ile paraleldir.

HASSAS OLMAYAN MÜLTECİLER

Bu çalışma için mülakat yapılan Ürdünlü bir adamın ifade ettiği gibi:

Ürdünlü veya mülteci, kökeni farketmeksizin, ihtiyacı olan herkese yardım verilmeli. Yardım zayıf toplumların tüm üyelerini içermelidir.

Bu Suriye yerinden edilme müdahalesinde hassas ev sahibi toplumlara karşı tarihi ayrımcılığın mirası ile uyumludur. Carrion (2015) tarafından yapılan analiz Amman'da yaşayanların, uluslararası yardım ile ilgili Suriyelilere haksız bir şekilde öncelik verildiği hissine sahip olduğunu bulmuşlardır. Uluslararası toplumun acil yardımdan başka yardım dağıtmak için sınırlı kapasiteye sahip olduğu 2011 yılında krizin başlangıcından itibaren kaynaklanan bir miras olduğunu ileri sürmüştür. Gerçekten, Amman'da daha fakir çok sayıda daha alt sınıftaki ev sahiplerini zor durumda bırakarak Ürdünlü uluslararası yardımlar ve mültecilerin gelmesi nedeni ile "yapısal olarak ötekileştirildi.

Burada, Ürdün'ün çevresindeki gruplar önceden var olan ötekileştirme şekilleri neden ile bazı durumlarda orantısız bir şekilde etkilenmiştir. Filistin kökenli Ürdünlüler, profesyonel sektör veya hükümet işlerine sınırlı erişimleri ile birçok durumda Ürdün vatandaşı olmalarına rağmen esasen gayri resmi ve düşük ücretli sektörlerde çalışmaya eğilimlidirler. Bunun gibi, bu durum da Suriyeli mültecilerle daha doğrudan rekabete neden olmuştur. Ayrıca, Ürdün Sözleşmesinin güncel analizi başlangıçtan itibaren maaşlarını aşmış ve iş rekabet artışı olduğunu gören önceden beri güvencesiz olan Mısırlı ve Güney Asyalı göçmen işçiler üzerinde olumsuz etkilerini göstermiştir. (Almasri, 2021). Bu da krizin ufuk çizgisinin ötesinde yaşayan insanların hala krizin içerisindeki şartları iyileştirmek için tasarlanan politika değişikliklerine karşı nasıl hassas olabildiklerini göstermektedir.

Müdahalenin son yıllarında, Ürdün hükümetinin 3RPhin gelişmesindeki aktif rolü müdahaleye ,önceki vakada olduğu gibi, en azından ev sahibi toplumlarının artık müdahaleden hariç tutulmayacağı güvencesi vermesine izin vermiştir. Ancak, başlangıcından beri 3RPhin kronik olarak yetersiz finansmanı hem mülteciler hem de ev sahibi toplumlar için servislerde kesintilere sebebiyet vermiştir.

*Filistinli Ürdünlüler Ürdün vatandaşlığına sahiptirler. (vatandaş olmayan Ürdün'de yaşayan Gazze ve Batı Şeria'da gelen diğer Filistinli mülteci nüfustan ayrı olarak) Fakat, vatandaş olan Filistinli Ürdünlüler hala sistematik sosyal, politik ve ekonomik ayrımcılıkla karşı karşıyadırlar ve 2000lerin ortalarından beri Ürdünlü yetkililer tarafından artan bir şekilde vatandaşlık haklarının geri alınması eğilimi ile karşı karşıya kalmışlardır. (Grawert, 2019)

Hayırseverler neredeyse bu durumu bir mazeret olarak kullanmaktadırlar.-Neden biz ev sahibi topluluğu desteklemeliyiz [bu hükümetin görevidir.] Fakat hükümet mücadele ediyor ve bizim ülkeyi destekleme sorumluluğumuz var.

3.1.2 HUKUKİ DURUM

İnsani müdahalede kimin dahil edildiğini kimin hariç tutulduğunu daha iyi anlamak için Ürdündeki mülteci toplumların hukuki durumlarını, kayıt, haklar ve belgelendirme konularının mültecilerin insani yardıma ve kamu hizmetlerine erişim kabiliyetlerini nasıl tayin ettiğini incelemek önemlidir.

Geçerli olan iki sorun var: teorik olarak sahip oldukları haklar ve belgelendirmeye erişmek için mültecilerin kabiliyetleri ve farklı mülteci türlerinin farklı hukuki durumları ile ilgili daha temel farklılıklar.

HAKLARA VE BELGELENDİRMEYE TESADÜFİ ERİŞİM

Ürdündeki mülteciler için politika çevresi büyük oranda kısıtlayıcı ve bürokratiktir. Steller (2018) tarafından vurgulandığı gibi, birçok mülteci sürgündeyken sürekli "haklara sahip olmak için haklarını kaybetme" tehdidine maruz kalarak askıdaki haklar grubuna göre yaşamaktadırlar.

Ürdünde mülteci olmayı amaçlayan tahmini 1.3 milyon Suriyeli arasından yaklaşık 670.000 Eylül 2021'den beri UNHCR 'ye kayıtlıdır. (UNHCR, 2021a). Kayıt Suriyelilere hem kamp hem de kamp dışı şartlarda sağlık bakımı, ücretsiz yiyecek ve nakit planı dahil insani yardıma erişime izin vermektedir. Buna paralel olarak Ürdün İçişleri Bakanlığı kayıtlı Suriyeli mültecilere ücretsiz eğitim ve ücreti ödenmiş temel sağlık bakımı dahil kamu hizmetlerine erişime izin veren hizmet kartları dağıtmaktadır. Fakat, bu belgelendirme vatandaşlık, evlenme ve çalışma hakkı garanti etmemekte (Burlin ve Ahmad,2020) ve sadece söz konusu birey gönderildiği bölge içerisinde kalması durumunda geçerli olur. (NCR, 2016) Bu Suriyelilerin iş ve daha iyi geçim fırsatları aramak için bölgeler arasında hareket etmesini engellemektedir. Kentsel şartlarda yaşayan mülteciler için kamp dışında yaşayanların hizmet kart sisteminden çıkarılmasının daha yüksek bir ihtimal olduğunu gösteren bir çalışma ile hukuki durum elde etmeye ve insani müdahalede dahil edilmeye doğru olan engeller artırılabilir. Bu başvuru sürecinin Ammanda ikamet etmek için kampları illegal olarak terk edenlerin durumlarını tehliye sokabilecek bir polis merkezine bildirmesi içerdiği için kısmen ihtimal dahilindedir. (NRC,2016) 2014'e kadar mültecilerin kampları terk etmesine ve kentsel alanlara gitmelerine izin verilmekteydi. Bu süreç mültecilerin yasal olarak ancak bir gezi kartı verilmesi ile kampları kısa bir süre terk edebilmeleri anlamına gelecek şekilde daha sonra askıya alındı. (HRW, 2018)

Ek olarak, yasal olarak kampların dışında yaşadıklarının ispat edemeyenler yakalanma, bazı durumlarda sınır dışı edilme riski altındadırlar. (Grawert, 2019).2016'ya kadar izinsiz kampların dışında yaşayanlar UNHCR'de aylık nakit yardımı için elverişli değillerdi.

Burada, hatta Suriyeli mültecilerin daha geniş sosyoekonomik, medeni ve politik haklara erişiminin tesadüf ve sınırlı doğası en sonunda mültecilerin ülkenin işçi pazarını içerisine ekonomik olarak dahil edilmesini desteklemek için Ürdün Sözleşmesinin etkililiğini sınırlandırmıştır (Burlin,2018) Sözleşme, Suriyeli mültecilerin artık iş bulmak için ayrılan destekle çok basitleştirilmiş prosedürlerinden faydalanmasına rağmen, tipik olarak uzun süreli çalışma saatlerini içeren düşük maaşlı işlerde çalışmak için onları sınırlandırarak profesyonel sektörler dahil yüksek yetenekli sektörlerle erişimi yasaklanmıştır. (10)

Ayrıca hareket özgürlüğüne yönelik engeller kişilerin iş fırsatlarına erişim kabiliyetlerini etkilemektedir, fakat finans ve kredi kısıtlamalarına sınırlı yasal erişim daha fazla ekonomik katılımı engellemektedir. (Zighan, 2020) Ek olarak, belirli sektörlerde çalışma izinleri ve belirli işverenler arasındaki devam eden bağlar uygulamada oluşan eşit olmayan güç dinamikleri nedeni ile Suriyeliler için işverenler aleyhine etkili bir şekilde şikayet iletmek için sınırlı mekanizmalar olduğu anlamına gelmektedir. (Mencutek ve Nashwan, 2020).

FARKLI MÜLTECİ GRUPLARA VERİLEN FARKLI HUKUKİ DURUMLAR

Araştırmamız farklı mülteci grupları arasında haklara ve hukuki durumlara ayrımlı erişimin müdahalede esas hariç tutma dinamiği olduğunu bulmuştur. Gerçekten bu, hizmet ve haklara erişimin reddi dahil hariç tutma etrafındaki diğer zorlukların birçoğuna dikkat çekmektedir.

Önemli bilgi veren mülakatları hukuki durum ve koruma elde etmek için yaptıkları girişimlerde farklı toplumlar tarafından karşılaşılan ötekileştirme düzeyini açığa çıkarmışlardır. UNHCR tarafından 2019'da Suriyeli olmayanları kayıtlarını durdurmak için alınan karar Suriyeli olmayanları sığınmacı olarak davranılması nedeni ile önemli engellerle karşı karşıya bırakmıştır. Iraklı bir adamın açıkladığı gibi:

UNHCR yapılanın uluslararası kurallara aykırı olduğunu bilerek bizi mülteci olarak değil sığınmacı olarak tanıyor.

Bu husus, hemen geçici koruma verilen ve sığınmacı belgesi ve İçişleri Bakanlığı hizmet kartları vererek de facto mülteci olarak tanınan Suriyelilerde çelişmektedir. (Burlin ve Ahmad) Bu ayrımcı durumun sahip oldukları haklar üzerinde önemli bir etkisi vardır. (Habitat for Humanity, 2014).

Üstelik, mülteci durumu belirleme prosedürlerinin zaman alması göz önüne alındığında, yasal durumlardaki farklılık yıllarca olmasa da aylar sürebilmekte ve bu sürede askıda olan talep ile bir kimseye hizmetlere erişimine izin verilmemektedir. Yemenli bir mültecinin açıkladığı gibi:

Bizi sığınmacı olarak görüyorlar. Bize sanki önemsiz grupmuşuz gibi davranmaktadırlar.

Başka birisi uluslararası STK hizmet sağlayıcı tarafından erişimin reddedilmesini bir mülteci olarak kaydedilmediği gerekçesi ile kaydının yapılmadığını bildirmiştir.

Onlar bana bu hizmetin sadece mülteciler için olduğunu ve sığınmacı başvurusu olmadığını söylemişlerdir.

Bir mülteci olarak kaydedilmemenin sadece hizmetler ve yardıma erişme için sonuçları olmamakta ayrıca ikamet izni ve kimlik belgelerini almayı da zorlaştırmaktadır. Suriyeli olmayanların ikamet izinleri yönetimi ve verilmesi standart Ürdün kanunlarınca düzenlenmektedir, halbuki Suriyeli mülteciler daha az kısıtlayıcı prosedürlere tabidir. (Johnston ve arkadaşları. 2019). Iraklı bir adamın açıkladığı üzere:

Benim için en büyük problem ikamet. Bu problem çözülürse, çalışmama, seyahat etmeme ve özgür hareket etmeme izin verileceği için şartlarımı iyi olacaktır.

Uzun süre kalma cezası verilmesi, geçerli belgeri olmayanlar için sıradan bir şey. Bu durum da ücretsiz sağlık bakımı ve eğitim hizmetlerine erişiminden engellemektedir. Iraklı bir kadın 2 defa ikamet izni süresini aşma nedeni ile yakalandığını bildirmiştir:

Şimdi güvenlik güçleri tarafından yakalanıyım korkusu ile evden çıkmaktan korkuyorum.

Mülteci durumlarının olmaması nedeni ile, Ürdün'e girerken vize alması gereken Suriyeli olmayan erkekler giriş şartlarını ihlal ederlerse uzun süre kalma cezasına maruz kalırlar. Mevcut durumda, Suriyeli olmayan pekçok mülteci, giriş vizesi süresi dolar dolmaz uzadıkça gün başına 1,5 Ürdün. 5 Ocak (2021'de 2,12 \$ tekabül etmektedir.) dinarı uzun süre kalma cezası almaktadır, ve Ürdün'den ayrılmadan önce bu cezayı ödemezlerse beş yıl içinde ülkeye tekrar girmeleri yasaklanmaktadır. Bu hususa UNHCR ile kayıtlı mülteciler de sığınma başvurusu belgesine sahip olanlar da dahildir. Üstelik, Suriyeli olmayan mültecileri desteklemeyi hedefleyen herhangi bir müdahale, mevcut insani çerçevenin neredeyse sadece Suriyeli mültecilerin ihtiyaçlarını karşılamak için düzenlendiğini gösteren Sosyal Kalkınma Bakanlığı ile Kabinenin onayını gerektirmektedir. (Johnston ve ark., 2019). Eldeki deliller ayrıca Suriyeden gelen Filistinli mültecilerin ihmal edildiğini göstermektedir. Filistinli bir kişi "Pasaport hariç hiç bir [kimlik] belgemiz yok. Ürdünde bulunmamız hapis gibi birşey." demiştir.

3.2 COĞRAFYA VE YERLEŞME ŞARTLARI

İnsani aktörler geleneksel olarak şehirlerin karmaşıklığı ile başa çıkmak için mücadele etmişlerdir. (World Humanitarian Summit Urban Expert Group, 2015). Bu zamanla doğrudan yardımın azaldığı ve müdahalenin acil yardımdan kalkınma temelli müdahalelere dönüştüğü Ürdündeki uzun süreli kriz için doğrudur. (Idris, 2016), Kentsel temelli mültecilere yönelik hedefli ve çok sektörlü hizmet sunumunun eksikliği Amman'da hariç tutmanın farklı şekillerini sürdürmektedir.

3.2.1 HEDEFLenen NÜFUSUN DAĞNİK DOĞASI

Kentsel nüfusların farklı doğası, yardım kuruluşları için etkilenen toplumlara tanımlama, hedefleme ve onlara ulaşmayı daha da zorlaştırmaktadır. İnsani müdahale Amman genelinde parçalara ayrılmıştır. Yerel bir sivil toplum kuruluşu görevlisinin açıkladığı gibi "Örgütlenmelerin mülteci merkezlerinde şubeleri var, fakat şehirde dağınık durumdadır." Bu araştırma için mülakat yapılan yardım aktörleri arasında, hizmetlerin yoğunluğu daha fazla mülteciye hitap etmek için ülkenin kuzeyinde yer aldığından, Ürdün'ün güneyinde yerinden edilmişlerin hizmet sunumundan hariç tutulma ihtimalinin daha yüksek olduğu konusunda genel kabul vardı. Bu coğrafi alan eksikliği, son yıllarda finansman sağlamada azalmalar ve genel hizmet kısıtlılığı tarafından daha da kötü hale getirilmiştir. Bir hizmet görevlisi, " Hizmet yetersizliği mevcut, ve bu hizmetler belirli yerlerde toplanmıştır." Şeklinde açıklamıştır. Yerel bir sivil toplum kuruluşu görevlisi de Basman, Qweismeh and Wast Al Balad gibi en çok mülteci barındıran yerlerin diğer yerlerden nasıl daha iyi hizmetlere sahip olduğunu açıklamıştır. Bu etkenler, bazı mülteci toplumların Amman'da yaşadıkları bölgeye bağlı olarak hizmet sunumundan hariç tutulması ile müdahalede dahil etme çalışmasına zarar vermeye katkı sağlamıştır. Bir Uluslararası STK ihmal edilen ve ötekileştirilen ülkenin güneyi dahil farklı coğrafi alanlara yayılırken, müdahale genelinde koordinasyon hizmetlere erişim konusunda coğrafi ve mekansal adaleti desteklemek için alan temelli bir yaklaşıma uyum sağlamamıştır.

Coğrafyaya dayalı olarak belirli toplumların hariç tutulması ulaşım erişimindeki farklılıklarca şiddetlendirilmiştir. Bir mülteci şu şekilde bildirmiştir:

Finansal yardım için kendi arabaları ile UNHCR 'ye giden Suriyeli mülteciler var. Hiçbir adil yardım dağıtım yok.

Ulaşım yönelik engellerin kırsal veya yarı kırsal toplumlarda özel bir etkisi vardır. Mülteci liderlerinin bildirdiği üzere

Kırsal alanlardaki insanlar yardım almazlar. Kupon veya yardım almak isterlerse, örgütlenmelere ulaşmak için ulaşımı kullanmak zorundadır.

Mülteciler hizmet merkezlerine erişebilmesi için bazı STKlar ulaşımı sağlamayı bildirirken eldeki deliller Ürdündeki yardım kuruluşları yüksek oranda zorlu kent şartları ile karşılaşmaktadır.

STK görevlileri kent mültecilerinin ihtiyaçları ve haklarını ele alma zorlukları ile ilgili şunları bildirmiştir:

Kamplarda, insanlar daha fazla hizmet alırlar. Mülteciler kamp dışında çok yerlere giderler. Onların ayrıca sabit bir ikametleri yoktur ve hatta değişkenlik arz eden iletişim numaraları vardır, bud a onlara ulaşmayı zorlaştırır.

Kent alanının karmaşıklığının sonucu olarak, bazı STK görevlileri kampların kapsayıcı bir yaklaşıma daha çok vesile olan neden olduğu düşüncesindedirler. Bir STK görevlisinin açıkladığı gibi:

Kamplar nüfus bakımından çok daha homojendir....İnsanların nerede yaşadığını biliyorsunuz ve kaç insan, kaç engelli olduğu konusunda bir çok veri var. Daha fazla insana ulaşmak ve daha kapsayıcı olmak daha kolay olur.

Mülakat yaptığımız kuruluşlar arasındaki genel fikir birliği, kamp dışında istihdam ve geçim kaynaklarının kalkınması için daha büyük fırsatlar olmasına rağmen, mülteciler müdahale görevlilerine görünmemesi ve büyük oranda geleneksel sektör temelli yaklaşım tarafından nitelendirilen insani müdahalenin ihmal edilmesi daha fazla ihtimal dahilindedir. Bir BM temsilcisi şu şekilde tahminde bulunmuştur:

Kent merkezlerinde, kamplar gibi aynı gözetim yok ve kendi başlıcaları ve mülteciler resmi sistemi kullandıkları için, ayrımcılık için daha fazla neden vardır.

Ancak, kampların daha büyük dahil edilmeye izin verdiği bu görüş, kendi içerisinde işleyen yeni kent şartlarına yeterince uyum sağlamak için insani sektör tarafından bir başarısızlık yansıtmaktadır. Mültecilerin kendi arzularından ziyade kent şartlarının zorluklarını karşılayamayan insani müdahaleye hatalı bir yaklaşımı vurgulamaktadır.

Mülteciler için hizmetlere erişim, hareket özgürlüğü ile hayatlarında genel özerklik arasında açık bir değiş tokuş vardır. Bu araştırma için mülakat yapılan mülteciler Amman'da yaşayanlarla kıyaslandığında kampta yaşayanlar arasında hizmetlere erişimdeki farklılığın tamamen farkındaydılar. Bir Suriye kadın şöyle söylemiştir:

Amman sakini olduğumuz ve yardım ve hizmetler bir bölgeden diğerine değiştığı için yardım ve hizmetlerden faydalanmıyoruz. Örneğin Suriye kamp mültecileri yardım almaktadırlar.

Fakat, onlar özgürlüklerine izin verilmesi nedeni ile şehirlerde kalmayı tercih ettiler. Suriyeli bir toplum liderinin ifade ettiği üzere:

Kamplarda olanlara gelince, onlar düzenli olarak yardım alırlar, fakat çalışmaları engellenir ve kamptan ayrılmaları yasaktır. Onlar için bu özgürlük için hapistir.

Bu husus da, özgürlük, şeref, özerklik için yaratılıştan gelen insani ihtiyacı ile bunun günlük hayatta kalma üzerinde olabilecek olumsuz etkisi üzerindeki arasındaki değiş tokuşu yansıtmaktadır.

3.2.2 SEKTÖR TEMELLİ YAKLAŞIMLAR KENT ŞARTLARINDA KAPSAYICI MÜDAHALEYİ DESTEKLEMEDİR

Kent şartlarında insani yardım dağıtımı şehirlerin politik ve lojistik karmaşıklığı, kaynaklar üzerindeki büyük baskı nedeni ile kurumsal kapasite eksikliği ve yerel hükümetin paralel sistemleri ve uluslararası kuruluşların işlemekte olan hizmetleri tarafından tehlikeye atılmaktadır: (Avrupa Komisyonu,tarih yok). Şartların kırılğan olmadığı ve insanların ihtiyaçlarının karmaşık ve kesişmiş olduğu durumlarda geleneksel insani eylemlere“sektör temelli” yaklaşımlar uygunsuz olmaktadır. (Patel ve ark.,2017). Kent krizlerinin doğası farklı olmasına rağmen Brouder (2017) yerel şartları anlamada ve müdahale programalarını yaymak için ilgili nüfusla uygun bir şekilde ilişki kurmada başarısız olan ile onlara müdahale edenin aynı “katı uluslararası insani sistem” olduğunu ileri sürmektedir. Araştırma için yürütülen mülakatlarda, belirli bir alandaki açıklığa dayalı olarak ihtiyaç ve hizmetlerin belirlenmesine izin vermek için koordinasyonu geliştirmek için ihtiyaçlar kabul edilmekteydi ve mekansal olarak farkında olan ve paralel hizmetlerin veya programların tekrarlanmasını önlemek için kent haritalamayı ve mevcut hizmetlerin analizini içeren bir yaklaşım vardı.

.Bir uluslararası STK'nın yorumladığı gibi:

Tüm STKların birlikte çalışabileceği ve koordine edebileceği bir dahil edilme konusunun tekrar gündeme gelebileceğini düşünüyorum. Tüm aktörlerle koordinasyon geride hiçkimseyi bırakmadığınızdan emin olmanız için gereklidir.

Bazı durumlarda, kent krizinin ölçeği ve ayrı doğası, kuruluşların çoklu ihtiyaçları eş zamanlı olarak ele almak için çoklu sektörel ve kesişimsel müdahaleleri kullandığı anlamına gelmektedir. Araştırmamızda tanımlanan bir çok şey kadın mültecilerin dahil edilmesinin geliştirilmesi ve kadınlara hizmetlerin varlığını çeşitlendirme konusuna odaklanmıştır. Örnekler psikolojik ve hukuki destek hizmetleri, vaka yönetimi, sosyal ve hukuki farkındalık, kadınların başarabileceği ekonomik özgürlüğü geliştirmek için bir girişim olarak meslek eğitimi sağlayan merkezleri içermiştir.

Yaş ve cinsiyet ayrıca çoklu programların tasarlanmasında bir öncelik olarak bildirilmiştir.Önemli bir bilgi veren şu şekilde açıklamıştır.

Şehirlerimizde sağlanan hizmetler kadınlar ve çocuklar için yaşamlarının tüm yaşamlarının her çağında insanı dikkate alan kapsamlı hizmetlerdir ve bunlar, her bir belirli yaş grubunun kendi çağına özgülenmiş hizmetleri bulunduğu için seçkin hizmetlerdir.

Çoklu yaklaşımlarda yaş, cinsiyet ve engelliliğin neden önceliklendirildiğini anlama bağış yapan kimselerin esas meseleleri ile açıklanabilir. Finansman sağlayan kuruluşlar bir projeye finans sağlamadan önce cinsiyet, yaş, ve engelliliği önceliklendirmiştir. Bir bağış yapan kişinin açıkladığı üzere:

Tarafımızdan finans sağlanabilmesi için tüm projelerde zorunlu olan bir cinsiyet, yaş ve engellilik işaretimiz var. Bu nişanla, biz ayrılmış verilerle dört belirli soruya bakıyoruz. Belirli bir grup dahi olmazsa bile, bu grupların özellikle projelerin tüm yönlerinde yer almasını sağlamak istiyoruz. Finansman sağladığımız örgütlenmelerin bunun için bir gerekçe varsa bu kişilerin projenin neden bir parçası olmadıklarını göz önünde bulundurmalarını ve bundan emin olmalarını görmek istiyoruz.

Fakat, sınırlı sayıdaki kadın ve çocuklar gibi fark edilen hassas gruplara bu baskın odaklanma geleneksel hassasiyet kavramının devam etmesini ve bir krizde hassas olan fakat diğerinde hariç tutulan şiddetli ihtiyaçlara veya hassasiyete sahip yalnız erkekler gibi daha az görünür hassas grupları tehlikeye atmaktadır

3.2.3 YEREL AKTÖRLER, YEREL HÜKÜMET VE YEREL LİDERLERİN ROLÜ

Ürdündeki yerinden edilme krizin başlangıcında, Suriye ve diğer mülteci ve göçmen insani örgütlenmeler gibi yerel insani aktörlerin az katılımı dahil yerel yetkililer, belediyeler ve diğer kent aktörlerinin insani topluluklarının katılım eksikliği bulunmaktaydı. Kriz devam ederken bile, ortaklığın pek çok örnekleri doğası gereği alt sözleşmelerdi. Bunun bir kısmı yüksek oranda mültecilerin karşılayamayacağı yerel örgütlenmelerin karşılamak zorunda oldukları kayıt ve şikayet sistemlerini kısıtlanmasından kaynaklanmaktaydı. Resmi olarak kayıt olmadan, BM kuruluşları veya uluslararası STKlardan finansman temin edemezler. Bir topluluğun toplumsal dokusunun ülkesel, yerel ve toplum temelli örgütlenmeler kısmı ile, yerel aktörlerin anlamlı bu katılım eksikliği, yardımın toplumlarda önceden var olan hizmet sağlama ve yardım şekillerini yansıtmayacak şekilde sağlandığı anlamına gelmiştir. Bu mültecilerin dahil edilmesini kısıtlamıştır.

Bir yerinden edilme krizine etkili bir kentsel müdahale yapabilmek için:

Hizmetlerin kalitesini sağlamak ve artırmak için çok fazla daha az doğrudan hizmet dağıtım ve mevcut hizmetlerle çok daha fazla iştegi ,erişimi savunma, yerel hükümetleri ve özel sektör ortaklarını destekleme gerekmektedir. (IRC, 2015: 6).

Önemli bir bilgi verenin bilgi verdiği gibi, bu “icracı bakanlıkların yanı sıra özel sektör ve toplumun tüm üyeleri ile ortaklık içerisinde çalışma” gerektirmektedir. Yerel Hükümet, yerinden edilmenin başlangıcına kadar kentsel alanın dayanıklılığına sağlamadan ve şehrin etkili bir şekilde akına müdahale edebildiği seviyeye kadar sorumludur (Archer and Dodman, 2017; Sanderson, 2019). Satterwaite ve Dodmanın (2013) ileri sürdüğü gibi Amman gibi iyi donanımlı yerel yetkililer hizmet dağıtımında dış aktörlerle yakın ilişkiler kurabilir ve müdahalelerin sadece kısa dönemli dayanıklılık değil daha uzun dönemli kalkınmalara odaklanmasını sağlamak için yerel uzmanlıklarına katkı sağlayabilirler. Bir kentsel yerinden edilme müdahalesinde yerel hükümet, kalkınma aktörleri ve özel sektör gibi insani aktörler ve geleneksel olmayan aktörler arasındaki ortaklık işlere ve güvenli barınmaya erişim dahil olmak üzere ihtiyaçların hem kısa sürede hem de ayrıca orta vade üzerinden daha uzun dönemde karşılanmalarını sağlamak için hayati düzeyde önemlidir. (Avrupa Komisyonu, tarih yok) Aynı zamanda yerel liderlik daha etkili olabilir. Daha yaşlı bir Suriyeli mülteci kadının ifade ettiği gibi:

Hükümet görevlilerince yapılan muamele mükemmel ve onlar benim yaşlı bir kadın olduğumu göz önünde bulunduruyorlar ve prosedürleri kolaylaştırıyorlar.

3.3 KİMLİK VE BELİRLİ İHTİYAÇLAR

Bir bireyin kimliği meselesi ve bir kriz sırasında belirli ihtiyaçlarının neler olduğu doğrudan bu ihtiyaçların müdahalede karşılanıp karşılanmadığını etkilemektedir. Belirli mülteci toplumların hassasiyeti, birbirleri ile kesişmesinin yanı sıra hukuki durum ile ilgili daha geniş yapısal meseleler tarafından sık sık güçlendirilen cinsiyet veya yaşla ilgili belirli dinamiklerle bir insani müdahalenin karmaşık ve eşit olmayan dinamiklerince derinleştirilebilir. Burada durum temelli hedeflemenin kullanımı diğerlerini hariç tutarken hassasiyet ve ihtiyacı göz önüne almadan belirli grupları önceliklendiren işe yaramayan bir araç olmaktadır. Ürdündeki müdahale vakası belirli kimlik grupların büyük oranda açıklanma ihtiyaçları ile hariç tutma ile karşılaştığını göstermektedir.

3.3.1 CİNSİYET İLE ÖRTÜŞEN ÖTEKİLEŞTİRME ŞEKİLLERİ

Cinsiyet çoklu sık sık örtüşen eksenlerle Ürdün müdahalesinde bir hariç tutma dinamiği olarak işlev görmektedir. Makro düzeyde, vatandaşlık ve hukuki durum gibi diğer hariç tutma şekilleri örneğin annelik hizmetlerine erişim objektifinden görüldüğü gibi sık sık orantısız bir şekilde cinsiyete dayalı etkileri olmuştur. Burada, Yemenli bir adam şunu açıklamıştır:

Karım hamile olduğu zaman doğum için hastaneye gitti. Görevliler kızı vermeyi reddettiler.

Benzer şekilde, bir Suriyetli anne “resmi ve kayıtlı evlilik belgesi olmadığı” için doğum sırasında ücretsiz annelik hizmetleri için nasıl reddedildiğini açıklamıştır.

Ayrıca mülteci ve ev sahibi toplumlar içerisinde cinsiyet temelli toplumsal kurallar hizmetler ve istihdama erişime insanların kabiliyeti üzerinde önemli etkileri olmuştur, kadın mültecilerle günlük hizmetlere erişimde erkek karşıtlarından genellikle daha çok zorluklarla karşılaşmaktadır. (BM Kadınlar,2016)

Kadınların bakıcı olarak toplumsal rolleri hakkındaki beklentiler mültecilerin katlanamayacağı yeterli çocuk bakımı hizmetlerinin yokluğunda evlerinden ayrılmaya kabiliyetlerini etkileyebilir. Ayrıca kadınların kamusal alanda varlığının kabul edilebilirliğini düzenleyen kurallar nereye gidebileceklerini ve ne yapabileceklerini etkileyebilir. Burada maliyet, güvenilmezlik ve güvenlik zaafiyeti dahil olmak üzere taşıma ile ilgili konular özellikle hizmetlerin sık sık insanların ikamet yerinden uzak olduğu yerlerde kentsel şartlarda yaşayan mülteci kadınlar için hizmete erişim üzerinde önemli etkileri olabilir. (aynı yerde)

Daha temel düzeyde, kamusal alanın kadınlara düşmanlığı parklar ve toplumsal merkezler gibi “gerekli olmayan” fakat psiko sosyal olarak hayati boş zaman hizmetlerinden ötekileştirilme ihtimali daha fazladır. Bu kamusal alan- planlanan yeşil alan- hizmetinin ve toplumsal ve kültürel alanların bazı alanlarda yetersiz olduğu Ürdünün kent şartlarında kısmen doğrudur. (Abed ve ark. 2015). Suriyeden gelen Filistinli bir mülteci kadın “Keşke gidebileceğimiz bir park, havuz ve spor salonu olsaydı” demiştir. Kamusal alana erişimdeki engeller, bir STK tarafından çoklu hizmet merkezlerine gitmeyen önemli bir grup olarak tanımlanan yalnız ve evli olmayan kadınlar için özellikle şiddetlidir.

Ergen gençler evlilerse, merkeze geliyorlar, fakat evli değillerse, merkeze gelmiyorlar.

Ayrıca belirli hizmetlerle ilgili lekeler bir rol oynayabilir. Bir STK görevlisinin belirttiği gibi:

Kadınların cinsel sağlık ve üreme ile ilgili sağlık hizmetlerini almak için hala çok muhafazakar cinsiyet kuralları var.

Burada, hamilelik, mevcutt hizmetlerin farkındalığının yetersizliği, cinsel ve cinsiyet temelli güvenilir bilgi eksikliği ile ilgili geleneksel kuralları ve zayıf bir şekilde eğitilmiş sağlık bakım hizmet sağlayıcıları Suriyeli kadınların aile planlaması ve cinsel sağlık hizmetlerinden hariç tutulmasına katkı sağlamaktadırlar (West ve ark. 2016). Amiri ve ark. (2020) bu katkı sağlayan etkenlerin bir çoğu Ürdün Hükümetince kamp dışında ikamet eden Suriyeli mülteciler finanse edilen sağlık bakım hizmetlerinin 2018 geri alması ile derinleşmiştir. Lekelenme sorunu kadın ve kızlara özgü değildir; ayrıca erkekler için kabul edilebilir davranışları düzenleyen toplumsal kuralları anlatıldığına göre akıl sağlığı hizmetlerine erişimlerini sınırlandırmıştır. (Aşağıya bakınız)

Cinsiyet temelli toplumsal kuralların etkileri ayrıca cinsiyet duyarlılığı -veya eksikliği- ile ve hizmet dağıtımına insani ve politikalar ve yaklaşımlarla yakından ilgilidir.

Bu verilen 200.000 çalışma izinlerinin sadece yüzde 4,8'inin kadınlara tahsis edildiği durumda Ürdün Sözleşmesi vakasında belirgin şekilde gösterilmiştir. Bu eşitsizlik kısmen sözleşmenin planlaması ile cinsiyet temelli Ürdün işçi pazarlarının yapıları arasındaki kesişimden kaynaklanmaktadır. İnşaat ve üretim için özel ekonomik bölgeleri geliştirmeye odaklanma ile sözleşmeye göre oluşturulan işlerin çoğunluğu, katılımın toplumsal olarak birkaç kadın dışında hepsi için uygun olmadığı durumlarda büyük oranda erkek tarafından hakim olunan sektörlerde olmuştur. Kapsamlı bir şekilde Sözleşme, ya kadının işçi pazarlarına erişimini sınırlayan altını çizen şartlarını ya da bu şartlar üzerinde Suriye krizinin belirli etkilerini iyileştirmek için çok az şey yapmaktadır.

REACH and UN Women (2020) tarafından toplanan verilere göre 2018'de Ürdün, büyük ölçüde daha önceden tanımlanan toplumsal kurallarla bağlantılı olarak dünyadaki en düşük üçüncü kadın iş gücüne katılım oranına sahip olmuştur. Mülteci krizi kadın ve erkek arasındaki işçi pazarını kutuplaştırmış ve resmi işlerden kadınların daha da hariç tutulmasına neden olmuştur. Ürdün sözleşmesinin bu daha kapsamlı meselerle ilgilenmedeki başarısızlığı, katılımın ekonomik dayanıklılığın önemli bir göstergesi olduğu durumlarda, Ürdündeki kadınların bir çok vakada daha çok ekonomik hariç tutulmasına neden olmuştur. (UN Women, 2020).

Tam tersine, mevcut deliller Sözleşmenin yapılmasının diğer unsurlarının daha olumlu cinsiyet temelli etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Burada Almasri (2021) Ürdün sözleşmesi bağlantılı ev temelli işlerle ilgili düzenlemelerin nasıl "Ürdündeki kadınların ekonomik güçlenmesi için olumlu bir adım" olduğunu bildirmiştir. Bu, bir kadın merkezinden önemli bir bilgi veren tarafından desteklenmiştir:

Mülteci kadınlar ev temelli işler olduğunda erkeklerden daha iyi iş fırsatlarına sahiptir. Biz kendi üretim mutfakları olan bir çok kadını ve işsiz kocalarını bilmekteyiz.

Bir STK görevlisinin açıkladığı gibi: "Belediye ilk 3 yılda hiç bir ücret olmadan ev temelli işleri kayıt altına almak için düzenlemeler getirdi.

Başka birisininin vurguladığı üzere:

Mülteci kadınlar ve Ürdünlü zayıf kadınlar evdelerse ve tacizden eminlerse daha çok iş yapma ihtimalleri var ve onlar ev sorumluluğuna katılabilir ve aileye bakabilirler.

Cinsiyet duyarlılığının ötesinde, kanıtlar cinsiyet konusunda hatalı varsayımlar veya peşin önyargılar politika ve programlamanın önemli yönlerini yönlendirmeye devam etmektedir. Örneğin, müdahale mülakat yapılan bazı kişilerce boşanmış veya dul mülteci kadınların ihtiyaçların önemli vurgu yaptığı şeklinde anlaşılmıştır. Fakat bu kategoriye giren fakat resmi olarak bu şekilde kaydedilmeyenler, örneğin kocasından ayrılmışlar fakat resmi olarak ayrılmamışlar veya gerekli belge alma haklarını kaybedenler kendilerine yapılan yardımın son bulunduğunu bulmuşlardır. Burada, Ürdünde evlilik sözleşmesini yasal olarak feshedilmesinin bağlı olduğu eski eşlerin işbirliği yapmayabileceği veya ulaşılmamasının imkansız olduğu (hala Suriye'deyse) durumlarda az da olsa esneklik veya tanıma vardı. Bir kadının açıkladığı gibi:

Ne UNHCR ne de UNICEF bana finansal destek sağlamadı, hatta onlara boşandığımı söylediğimde kocamdan ayrıldığım gösterecek belgelere ihtiyaç var.

Çok sayıda mülteci katılımcı ayrıca erkeklerin ya geçim sağlayan ya da ekonomik olarak kendi kendine yeten olabileme kabiliyeti konusundaki ataerkil zanların nasıl benzer şekilde hassas hanehalkları ve bireylerden desteği kopardığını vurgulamaktadır. Bir Suriyeli'nin açıkladığı gibi, "aynı UHCR belgesinde sadece bir erkeğin varlığı aileyi mültecilere sağlanan yardımdan mahrum bırakmaktadır." Bunun Danimarka Mülteci Konseyi, kadın öncülü hanehalklarına ve 18-59 yaşları arasında güçlü bir erkek olmayan hanehalklarına yardıma öncelik veren Oxfam and Save the Children birçok yardım kuruluşu tarafından ortaya konulan hassasiyet kriteri ile ilişki içerisindedir (UNHCR, 2013). Bu bazen yardım ve destek için önemli ihtiyaçlar olmasına rağmen böyledir. Yaşlı bir Suriyeli kadının açıkladığı gibi:

Evli olmayan oğlumla birlikte yaşıyorum ve bu nedenle kış ve korovirüs yardımı gibi çeşitli yardım hizmetleri kesilmektedir.

Bazı vakalarda, erkek hanehalkı üyelerinin zannedilen hassasiyetsizliği engellilik gibi diğer hariç tutma belirleyicilerinin yerine geçtiği şeklinde algılanmıştır. Örneğin, Suriyeli bir kadın "çocuğu 18i geçtikten sonra çocuğunun çalışamayan bir kalp hastası olduğunu bilerek yardımının kesildiğini," ifade etmiştir.

Bu ötekileştirme şekli özellikle yalnız erkekler tarafından şiddetli bir şekilde hissedilmiştir. Genç bir Suriyeli yardım olmadan iddialı bir politika içeriği takip etmek için girişimleri tarif eden şu şekilde açıklamalarda bulunmuştur:

Resmi belgeleri temin etmek zor ve ben çalışma izni ve sosyal güvenlik kartı elde etmede zorluklarla karşılaşıyorum; işlemler büyük finansal maliyetlere ek olarak uzun sürüyor.

Burada, Suriyeli mülteciler için mülteci yerleştirme programları üzerine araştırma pek çok ev sahibi toplumların kadın ve çocuklar gibi "gerçek mülteci"lere öncelik veren geleneksel hassasiyet anlayışlarına dayalı bu tür planları işlettiğini bulmuştur. (Turner, 2017).

Bu tür hassasiyet belirlemeleri ev sahibi hükümetler tarafından nesnel olarak sunulurken, Turner (2017) kadınların erkeklerden daha hassas olduğu ve yalnız Müslüman Arapların Batı demokrasi ve değerlerine tehdit olduğunu anlayışına dayalı olarak bunların gerçekte öznel olduğunu ve büyük oranda politize olduğunu ileri sürmüştür. En sonunda, Bazı Suriyeli erkeklerin ihtiyaçları ve onların güvenlik korkusu içinde yaşamaları genellikle uluslararası insani müdahalede karşılık bulmamıştır.

3.3.2 ENGELLİ VE AKIL SAĞLIĞI PROBLEMLERİ OLAN MÜLTECİLERİN İHTİYAÇLARINI HARIÇ TUTMA

Bazı mülteciler tarafından karşılaşılan hariç tutmanın kesişimsel doğası engelli yaşayanların tecrübeleri ve karşılanamayan ihtiyaçları tarafından vurgulanmaktadır. Bir çoğu temel sağlık bakımı hizmetlerinden hariç tutulduğunu ve özel olanaklarda çok fazla tedavi masrafları ile karşılaştıklarını söylemektedir.

Bir Suriyeli şu şekilde açıklamıştır:

Kızımın akıl hastalığı için özel doktora gitmek zorunda kaldım ve tedavi masrafları çok fazlaydı.UNHCR ailemin durumunu değerlendirdi fakat kızımın tedavisi için yardım almadım.

Bu konularda benzer masraflarla karşılaşan fakat bunları karşılamak için çok daha az imkanı olan Suriyeli olmayan mülteciler için daha da karmaşık hale gelebilir. Ayrıca bir engelli ile yaşayanlar hem engellilik hem de bir mülteci olarak durumları gerekçesi ile hariç tutulmayı tecrübe ederek eğitime erişim için mücadele etmişlerdir. Engelli mülteci çocuklar anaakım okullardan hariç tutulmuşlar veya katılabilseler, zorbalık ve ayrımcılık ile ilgili zorluklar hakkında konuşmuşlardır. Bir Suriyeli mülteci engelli çocuklarının bir öğretmen tarafından nasıl dövüldüğünü açıklamıştır.

Engelli oğlumu bir okula yerleştirdim ve öğretmeni yüzüne ve kulağına vurdu, kulağı epey acıdı.

İnsani aktörlere yönelik engelli mültecilerin ihtiyaçlarını karşılamada başarısızlık için eleştiriler vardı ve UNHCR, uygun eğitim hizmetlerinin Ürdün devleti tarafından karşılanmadığı durumlarda bu hizmetleri sağlamadaki başarısızlığı için odak grup çalışmalarında ayrı tutulmuştur.

Çocuğum engelli ve konuşma ve öğrenme zorlukları yaşıyor. UNHCR ile irtibat kurdum. Onlara çocuğumun geleceği kaybolmasın diye engelli insanlar için bir merkez istedim. O hala bir çocuk ve umarım gelecekte konuşacak. Onların cevabı ise bu yardımı sağlamadıkları şeklinde oldu.

Suriyeli bir mültecinin açıkladığı gibi:

Çocuğum otistik engelli ve özel okula ihtiyacı var ve benim onu özel okula yerleştirecek finansal kabiliyetim yok, ve ben UNHCRden herhangi bir yardım almıyorum.

Ürdünde ulusal engellilik kanunu olmasına rağmen, fiziksel altyapı hem engelli ev sahipleri hem de mülteci için erişilebilir olmak için tasarlanmamıştır..Bir STK görevlisinin tahmin ettiği gibi:

Dahil etme eşit olarak katılabilmek ile ilgilidir. Bu nedenle engelli bir kişi haklarını ve bu hizmetlere nasıl ulaşacağını anlar.

Akil sağlığı ve akıl sağlığı desteğine erişim mülakat yaptığımız kişiler tarafından bildirilen zorlukları yinelemektedir. Özellikle, hariç tutmanın kesişimsel biçimleri, mültecilerin akıl sağlığı hizmetlerine erişimi ve sunumunda yansıtılmaktadır. İşkence Mağduları Merkezi bazı akıl sağlığı hizmetleri Ürdünde bulunurken, mülteclileri akıl sağlığı hizmetlerine erişmesini cesaretlendirmek önemli bir sorun olarak durmaktadır. Bu dil engelleri, bazı toplulukların içerisinde akıl sağlığının önemi hakkında farkındalık eksikliği ve yardım isteme ile ilişkili damga tarafından etkilenmektedir. (Hassan ve ark., 2016).

Yerel bir hizmet sağlayıcının açıkladığı gibi:

Zorluk bazen psikolojik desteğin ve farkındalığın önemine inanmayan ve anlamayan toplumun kendisinden kaynaklanmaktadır.

Psikolojik sorunları olan çok sayıda mülteci destekten hariç tutulma hissettiğini bildirmiştir. Suriyeden gelen Filistinli bir mülteci şu şekilde açıklamıştır:

Bana herhangi bir psikolojik destek veya hizmet türü sağlayan hiçbir örgütlenme yok ve hiç kimse bana bu tür hizmetler olduğunu söylemiyor.

Müdahale görevlilerinin tecrübeleri Sudan, Somali ve Yemenden gelen mültecilerin sadece savaş ve yerinden edilme nedeni ile değil ayrıca kendi ülkelerinde ve geçiş ülkelerinde işkence ve hapis nedeni ile sık sık travma yaşadıklarını gösteren araştırma tarafından teyit edilmektedir. Ayrıca bu toplulukların orantısız bir şekilde ırk ayrımcılığı ve şiddetin yanı sıra izolasyon, yalnızlık ve depresyondan etkilendikleri bildirilmiştir. (Johnston ve ark.2019: 32).

Bir kent çevresinde eşsiz yaşam zorlukları akıl sağlığı sorunlarını artırabilir. Güvensiz barınma, sınırlı yaşam koşulları, yetersiz gelir, istismar eden çalışma şartları ve hakların azaltılması gibi çevresel baskılayıcılar, psikolojik iyi olmayı etkilemektedir. (Wells ve ark., 2016). İyi kalitede sağlık bakımı, tertipli işe erişim dahil belirli hizmetlerin sunumu, çevresel baskılayıcıların etkisini azaltmaya ve izolasyon ve hariç tutma duygularını azaltmak için yardım edebilir, fakat onların kent yerinden edilmesine erişimi zordur.

3.3.3 DAHA YAŞLI OLANLARIN İHTİYAÇLARINI ELE ALMA

Daha yaşlı insanları hassasiyet risklerini artırarak sosyal bağlantı veya sosyal veya aile desteğine sahip olmaması ihtimal dahilindedir. Fakat araştırmamız bu belirli hassasiyetlerin ve ihtiyaçların tanınmadığını ve ele alınmadığını bulmuşlardır. Bir yerel örgütlenme, özel olarak örgütlenmeler tarafından onlar için sağlanan az bir hizmetle nasıl daha yaşlı insanların “özellikle ötekileştirilmiş” olduğu hakkında konuşmuş. Örneğin bir katılımcıya göre yaşlı kimseler günlük hizmetlerden çıkarılmaktaydı, diğerleri ise daha yaşlı mültecilerin ihtiyaçları ile ilgili:

İhtiyaçları iyi bilinmemektedir. Veri eksikliği olduğu ve diğer örgütlenmelerin iyi bilgilendirilmediği için olabilir demiştir.

Bu durum eşsiz hassasiyetlerine rağmen böyle olmuştur. Örneğin, yaşlı insanlar özellikle akıl sağlığı mücadelelerine karşı hassastır (Hassan ve ark., 2016), kısmen bu problemlerin kabul edilmesi ve yardım istenmesi için erkeklerin istekliliğini baskılayan geleneksel kültürel kurallarından kaynaklanmaktadır. Mevcut deliller yaşlı mültecilerin ihtiyaçlarını tam olarak anlama ve yaşlı insanlar için akıl sağlığı hizmetleri dahil olmak üzere uygun bir şekilde hizmetleri hedeflemedeki başarısızlık yaşlı mültecilerin hariç tutulmasına neden olduğunu göstermektedir.

Ek olarak, mülteciler iş fırsatları konusunda yaşlı ve gençler arasında yapılan ayırım nedeniyle kızgınlıklarını paylaşmışlardır ve yaşlı insanlar genç işçilerin tercih edildiği iş pazarından hariç tutulmayı tecrübe etmişlerdir.

Suriyeli bir toplum liderinin açıkladığı gibi:

Yaşlı insanlar için büyük iş fırsatları açığına ek olarak Ürdünde yaşam şartları çok kötü olduğundan bir geleceğimiz yok, Genç insanlara gelince, onlar için iş fırsatları var, bu nedenle onları durumları 45 yaş üstü olan bizlerden daha iyidir.

Fakat yaş gerekçesi ile yapılan hariç tutma, ayrıca özellikle bir çalışma iznine erişemeyen 16-18 yaşlarında okulu terk eden gençler için diğer şekilde de gerçekleşebilir. Ürdünde kayıtlı 650.000 Suriyeliyin neredeyse yarısı 18 yaş altındadır ve bu sebeple çalışma izni için uygun değildir. (Golesorkhi, 2020). Bunun sonuçları, Ürdünde 2007 ve 2016 yılları arasında iki kattan daha fazla artan ve Suriye krizi ile iyice yükselen çocuk işçiliğinin büyümesi ile gösterilmektedir. (Grawert, 2019).

3.4 İNSANİ MÜDAHALENİN İÇERİSİNDE HEDEFLEME VE HESAP VEREBİLİRLİK

Bir insani müdahalenin nasıl tasarlandığı, hedeflendiği ve icra edildiği ve bunun içerisinde fayda sağlayanların katılımı (veya bu nedenle eksikliği) e kimin ihtiyaçlarının karşılandığı konusunda önemli ölçüde bilgi verir.

3.4.1 HASSASİYETİ DEĞERLENDİRME

VAF-Ürdündeki kuruluşlar tarafından hassasiyet değerlendime için kullanılan asıl mekanizma- ve onun planlanması ve icra edilmesi ile eş zamanlı olarak VAFın nasıl dahil edileceği ve hariç tutulacağı araştırmamızda çoklu müdahale görevlileri tarafından tartışılmıştır. Bazı bağış yapan kimseler “bizim için en kullanışlı yer planlama konusunda bakanları haklı çıkarmak için manşet rakamlarını almak” şeklinde bildirerek VAFın oluşturulmasındaki üstünlüklerden bahsetmişlerdir. Bir kuruluşun ileri sürdüğü üzere, VAF her yıl güncellenir, bu sebeple hassasiyet anlayışının dinamik olmasını ve zaman içinde sektörler arasında incelenmesini sağlayarak daha iyi dahil etme sağlar. Bir insani kuruluş tüm mültecilerin kökenlerine bakılmaksızın bir hassasiyet değerlendirmesi isteme hakkı olduğunu ifade etmesine rağmen, VAFın 2022hin ilk dönemlerindeki son raporundan önceki 2021 yılının sonundaki ilk sonuçları ile 2021 yılından itibaren VAF hem Suriyelileri hem de Suriyeli olmayan mültecileri içerisine alacaktır. (Ürdünde Sektörler Arası Çalışma Grubu,2021)

Bazı kuruluşlar VAFın kullanılması konusunda olumlu olmasına rağmen, diğerleri hassasiyet anlayışlarının çerçevede gelişmiş olanlarla zorunlu olarak uyum sağlamadıklarını düşünmüşlerdir. 2021 yılının öncesinde Suriyeli olmayan mülteciler -aşırı şekilde bir hassas grup- VAFtan hariç tutuldu. Bir insani katılımcı şunu bildirdi:

Ürdün insani program diğer ülke vatandaşlarına bakmıyor. Biz dahil edilme ile ilgili konuşuyoruz fakat çerçeve tanımla insanları hariç tutuyor.

Başka bir insani katılımcı şunu söyledi:

Kayıtlı olmayan mültecilerin erişimi olmadığı için geri planda bırakıldı. Sonra diğer ülkelerden gelen mülteciler de geri planda bırakıldı. Ve hatta çok kırılğan durumdaki göçmeler mültecilerden daha hassas oldular.

Bu durum Suriyeli olmayan mültecilerin tecrübelerine yansıtılmıştır. Yemenli bir kadın şunları bildirmiştir.

UNHCR babam ve annemin yetişkin bireyler olduğunu, hiç kimsenin onlara ödeme yapmadığını ve benim iki çocuğumun olduğunu bilerek bizden daha çok yardıma hak eden insanlar olduğunu söylüyor.

Bu hariç tutma şeklini iletme Suriyeli olmayanların dahil edilmesi ile hafifletilebilirken, müdahalenin üzerinden 10 yıllık süre geçmesi şüphesiz çok geç olmuştur.

VAFın bildirilen başka bir sınırlaması kadınların görüşlerinin sınırlı temsil edilmesi olmuştur. Bir STK görevlisi şunları bildirmiştir:

Bir kadınla konuşmak için belirli bir ilgi yoksa, cevap verecek kişi hane halkının reisidir, bu nedenle hane incelemelerinde her zaman erkek seslerinin aşırı bir temsili vardır.

Burada, Suriyeli kadınların görüşleri ve tecrübeleri hassasiyetle ilgili veri toplama için önemli bir mekanizmadan hariç tutulmuş gözükmektedir. (11)

Bu durum da insani müdahaleye ihtiyaç temelli bir yaklaşımın önemli bir unsuru olan kadınların ihtiyaçları ve hassasiyetlerini tamamen anlayamayan ve açıklayamayan bir müdahale ile sonuçlanmıştır. (Barbelet ve Wake, 2020) Ayrıca, gıda güvenliği sektörünün sonuçlarının Suriyeli mültecilerin sadece yaklaşık yüzde 35 için mevcut olduğu VAF tam bir gıda güvenliği kapsamı sağlamamaktadır. Bu kısmen VAF gıda güvenliğini puanlama için kullanılan Gıda Güvenliğini Göstergelerini Raporlama için Konsolide yaklaşım endeksi Amman gibi insanların büyük kısmının gıda yardımına bağlı olduğu şartlarda gıda güvenliği olmayan insanları hedeflemek için uygun değildir.Çerçeve ayrıca kısmen Kovid 19'un ortaya çıkması sonrasındaki ev ziyaretleri yapmadaki kısıtlamalar nedeni ile yüzde 100 mülteci nüfusa ulaşmada başarısız olmuştur. (Dünya Gıda Programı, 2021:8)

Sonuç olarak, VAF'in mültecilerin eşsiz koruma zorlukları ile ilgili özellikle de kent şartları tarafından yüklenen sosyoekonomik zorluklar hakkındaki verileri elde etmedeki başarısızlığı müdahale görevlileri tarafından bir sorun olarak gösterilmektedir. Bir STK görevlisi şu şekilde açıklamıştır:

Hassasiyet kent şartları bakımından iyi anlaşılır fakat daha az anlaşılabilir şey korumadır ve temel ihtiyaçlarına erişmek ve ihtiyaçlarını devam ettirmek için finansal araçlara nasıl bağlı olduklarıdır. Dahil olmadıkları birçok şey fark ettik; Herhangi bir kadın katılımcı kullanmadan önce onlar ayrıştırma yapmazlar ve sadece hane halklarının reislerine soru sorarlar. VAF sosyal ayrımcılık ve korumanın diğer şekillerine bakmaz.

Planlanması ve sunumu ile ister Suriyeli olmayanlar isterse kadınlar olsun belirli kimlik gruplarının hariç tutulmasına katkı sağlayan VAF'in mevcut delilleri mülteci toplumların müdahalede nasıl ihmal edildiklerini göstermektedir.

11 Araştırılmamış bir alan olmasına rağmen, çeşitli çalışmalar açık bir şekilde objektif sorulara verilen cevapların katılımcının kim olduğu ve soruları kimin sorduğuna bağlı olarak önemli ölçüde değişebildiğini göstermektedir.(örneğin katılımcının cinsiyeti ile ilgili önyargılar hakkında Coates ve ark. (2010) veya katılımcının etnisitesi etkisi hakkında Ground Truth Solutions (2021))Bu baskın şekilde VAF katılımcıları olarak hanehalklarının erkek reislerine odaklanmanın geçerliliği konusunu gündeme getirmektedir. Hanehalkı düzeyinde hassasiyeti değerlendirme ayrıca cevap verilmeyen hane halkı içerisindeki eşitsizlikler hakkında önemli soruları geride bırakmaktadır.

3.4.2 DEĞERLENDİRME VE HEDEFLEME YÖNTEMLERİNDE GÜVEN EKSİKLİĞİ

Hassasiyetin nasıl anlaşıldığı ve değerlendirildiği kaynakların nasıl hedeflendiği ve sonuç olarak belirli birey ve grupların bir insani müdahaleye nasıl dahil edildiği ve hariç tutulduğu konusunda bilgi vermek için önemlidir. Özellikle kentsel şartlar hassasiyeti değerlendirme için zorluklara sebep olmaktadır ve yerinden edilenler sık sık insani aktörlere ve hükümet yetkililerine görünmez olarak geniş bir kent alanına dağılmaktadır. (Sanderson, 2019). Şehirlerdeki altyapı zorluklarının yanı sıra politik ve lojistik zorluklar ilk yerde daha fazla kişiyi hassasiyet durumuna iterek bu durumu daha da kötüleştirmektedir. (Avrupa Komisyonu, tarih yok)

İhtiyaç temelli yaklaşımın önemli bir tarafı, birey ve grupların hassasiyetleri ve ihtiyaçlarına dayalı olarak yardımcı programlar için belirlendiği ve seçildiği bir süreç olan hedeflemedir. (Smith ve ark., 2017). Bu araştırmacılar için mülakat yapılan mülteciler arasındaki algı insani kuruluşlar tarafından kullanılan hedefleme ve değerlendirme yöntemlerinin amaç ve sürekli ötekileştirme için uygun olmadığı şeklindeydi. Suriyeli bir katılımcı "Rastgele bir seçim, insanları seçmek için hiçbir kriter yok" demiştir. Suriye toplumunun bakış açısından, diğerlerini dışlarken bazı mültecilere yardım sağlamak için ihtiyaç temelli hiç bir açık gerekçe yoktu. UNHCR tarafından yürütülen ev değerlendirmeleri eleştirilmiştir. Suriyeli bir kadın şunları ifade etmiştir:

UNHCR evlerimizi ziyaret ettiği zaman, görevliler ihtiyaçları konuşmak ve finansal durumları açıklamak için aile alanı sağlamazlar, en çok ihtiyacı olan ailelere yapılan yardımı keserler.

Bazı katılımcılar değerlendirmelerin kısmen bir mültecinin evinde bulunan maddi eşyalar üzerinden yapıldığını bildirmiştir. Yaşlı bir Suriyeli şunları ifade etmiştir:

Bazı insanlar kullanmak için bir TV bağışladı fakat UNHCR ziyaret ettiği zaman bir TVmizin olduğunu bu nedenle finansal yardımımızın kesilmesi gerektiğini not aldılar.

Iraklı bir mülteci şunları söylemiştir:

Bir UNHCR görevlisi bir ev değerlendirmesi yapmak için geldi, ve bir ay sonra bana şartlarımın değişmediğini bildiği halde finansal yardım sağlamak için bunun son ay olduğunu ve bu yardımı hak eden daha çok aile olduğunu söyledi.

Feldman'ın (2018: 80) ileri sürdüğü gibi ekonomik hassasiyet ile ilgili önceliklere dayalı objektif hedefleme mekanizmaları uygulamada yardım hizmetlerine hak edene karşı hak etmeyen fakir yaklaşımını devam ettirmesini sebep olabilir, halbuki insanların desteği nitelendirmeleri için hiç bir istekleri olmaması gerekmektedir.

Araştırma mültecilerin uluslararası insani toplumun haksız olarak ihtiyaçları anladığını ve yardım sağladığını algıladıklarını bu durumun da güven eksikliği ve adaletsizlik duygusuna zemin hazırladığını göstermektedir. Bazı mülteciler ihtiyaçları değerlendirmede kullanılan mekanizmaları sorgulamıştır. Iraklı birisi şunları ifade etmiştir:

Göçmenlik amacıyla bir mülakat olduğu zaman, bir tercüman ve bir yabancı görevli olur ve genellikle tercüman yanlış tercüme yapar, bu mülakat mülteci için çok vahim olur.

Diğerleri ise bazı mültecilerin değerlendirme süreçlerini yanıltarak hileli olarak yardım talebinde bulunabildiğini ileri sürmektedir.

Bir Suriyeli mülteci Şu Şekilde açıklamıştır:

Birçok mülteci yalan sylyyor ve yardım konusunda örgütlenmeleri aldatıyor. Üvey erkek kardeŐim Kanadaya göç etti ve Şu anda kız kardeŐinin bir ATM ile aldığı iris tarama yardımını alıyor.

Başka bir Suriyeli mülteci kadın Şunları ifade etmiştir:

OĞlumun ikiz kızları var ve onları besleyemiyor UNHCR onu mahrum bıraktı çünkü hileli yöntemler kullanan ailelere göz izi yardımını vermekteler.

Hedeflemeden algılanan bu haksızlık coğrafi konuma da yayılmıŐtır. Suriyeli bir genç mülteci Şunları bildirmiştir:

Belli alanların sakinlerine yönelik hizmetleri sağlamada ayırım veya kabul etmeme var, bu da örgütlenmelerin Hay Nazzal, Jubeiha, Abdoun ve Marj al-Hamamın finansal Şartlar açısından iyi kişiler tarafından ikamet edilen alanlar olduğunu zannettikleri anlamına gelmektedir.

Mülakat verileri bazı durumlarda kuruluşlar tarafından değerlendirme ve hedefleme süreçlerinin bireylerin ihtiyaçlarını uygun, tarafsız anlayıŐı ve icra edilmesi tarafından tamamen yönlendirilmediğini göstermektedir. Onun yerine veriler yardım mekanizmalarından haksız hariç tutma duygusunu kamçılayarak mültecilerce haksız ve tutarsız olarak algılanmaktaydı. Mültecilerin kuruluşlarla sorunlu etkileŐimlerinin doğrudan tecrübeleri bu bulguyu desteklemekte ve bir Şehir Şartlarında tarafsızlığın tam ölçüt ve içine alınacak alan ve eşit Şekilde ihtiyaçlarını hak eden çok sayıda savunmasız nüfus göz önüne alındığında belirli bir zorluk olduğunu göstermektedir.

12 Ürdün' de akit yardımını alıcının kimliğini doğrulamak için iris taraması yapan biyometrik teknoloji kullanan ATMler aracılığı ile pek çok mülteciye dağıtılmaktadır. Dahil etme ve Ürdünde mültecilere yardım dağıtımı için biyometrik ve dijital kimliğin kullanımı arasındaki bağlantıların incelenmesi için

3.4.3 ZAYIF İLETİŞİM AKIŞLARI

İnsani kuruluşlarca mültecilere sağlanan asgari bilgi ve iki taraflı iletişim eksikliği Ürdünde belirli mülteciler için daha fazla hariç tutulmayı devam ettirmiştir. Örneğin Iraklı bir mülteci UNHCR ile olan ilişkilerini şu şekilde bildirmiştir:

İlişkiler yüzeysel hiç bir iletişim yok, bizi merkezlerine kabul etmeyi reddettikleri için UNHCR ile bir iletişim sorunu var.

Sudanlı bir mülteci şunu açıklamıştır:

UNHCR binasına gittiğinizde, hiçbir cevap almazsınız, hiçbir faydası yok.

Problem UNRWA'ya da uzanmaktadır, Suriye'den gelen Filistinli mülteci şu şekilde yorum yapmıştır:

Ürdüne ilk geldiğimizde, UNRWA ihtiyaçlarımızı anlamak için aylık olarak iletişime geçerdi ve şimdi onlarla hiç iletişimimiz yok.

Eldeki deliller ayrıca engelli mültecilerin hizmet sağlayıcılardan sınırlı bilgi erişimini tecrübe etmektedir. Bir Suriyeli kadın şunları bildirmiştir:

Onlara telefonla ulaşıyorum ve detaylı bir şekilde durumumu anlatıyorum ve ailemin durumu ile ilgili hiç bir cevap veya karşılık yok.

etkilenen insanlarla zayıf iletişim, Özellikle politikaların değiştiği zamanda ne tür servislerin kime ve ne şartlardamevcut olduğunun farkındalığı bakımından önemli etkileri olabilir. Bir 2017 UNHCR çalışması bu çalışma için mülakat yapılan bazı Suriyeli mültecilerin Suriyeliler için önceden finanse edilmiş sağlık bakımının 2018 geri alınmasının sonradan geri alındığını farkında olmadıkları şeklinde görünmelerine rağmen, azınlık mültecilerin sadece yüzde 66'sının ücretsiz sağlık bakımı hizmetlerinin (UNHCR, 2017) farkında olduğunu bulmuştur.

Daha temel bir şekilde, zayıf bilgi sunumu ve diyalog eksikliği hizmet sağlayıcılara olan güveni yıkabilir.yetkililer ve ev sahibi ve mülteci toplumlar arasındaki zayıf iletişim Ürdün Acil Hizmetler ve Sosyal dayanıklılık Projesi tarafından Ammanda belediye hizmetlerine memnuniyeti azaltan bir karakteristik özellik olarak tanınlanmıştır (JESSRP, 2016). Bazı durumlarda güvensizlik o kadar aşı olur ki insanlar tamamen insani hizmetlerle irtibat kurmaktadı geri çekilir.Bir STK görevlisinin açıkladığı gibi:

UNHCR'ye olan güven eksikliği insanların basitçe desteği tam olarak alabilecekleri yeri bilmediklerinden insanların bu durumu ihmal etmelerine neden olmaktadır.

İletişimdeki zorluklar Ürdün bağlamına özgü olmaktan çok uzaktır.Zayıf iletişim akışları ve etkilenen nüfusun hazırlıklı olmadan hariç tutulması ve müdahale planlama ve birçok kentsel insani müdahaleleri nitelendiren karar verm süreçleri ile ilgili benzer eğilimleri yansıtmaktadır. (Brouder, 2017). Pandemi sırasında , durumu geliştirmek için adımlar atıldı. Örneğin, sektör çalışma grupları daha büyük kapsayıcılığı geliştirmek üzere tek dil sunumunu artırma dahil gelişmekte olan hükümet iletişimleri hakkında bakanlıklarla koordine kurmak için - televizyon kanallarına ve iletişimin diğer ulusal düzeyde ki şekillerine erişimi olan - hükümet bakanlıkları ile temas kurmaya başlamıştır.

3.4.4 GERİ BİLDİRİM MEKANİZMASI

Bonino ve ark. (2014)larının ileri sürdüğü gibi, geri bildirim kullanma insani müdahalelere uyum sağlama ve onları geliştirme ve krizden etkilenen nüfuslara hesap verebilirliği artırmak için önemlidir. Bu araştırma için mülakat yapılan kuruluşların birçoğu hizmetlerinin insan ihtiyaçlarını nasıl karşıladığı konusunda katılımcılardan gelen görüşmelerin önemi hakkında konuşmuşlardır.

Yerel bir örgütlenmenin tarif ettiği gibi:

Programları planlarken, hizmet alan insanların görüşleri tartışma grupları ile göz önüne alınır.

Başka birisi şunu açıklamıştır:

Merkezimizde hizmetler alan faydalanan şahıslara odaklanırsınız ve onlar tavsiyeler ve iyileştirmelere ek olarak hizmet ve kalitesi hakkında geri bildirim verir.

Ancak, mültecilerin ve bazı STK görevlilerinin bakış açıları insani ve hükümet aktörlerince sağlanan geri bildirim mekanizmaları genellikle etkisiz ve müdahalede mültecilerin katılımı için fırsatlarla ilgili daha büyük problemlerin göstergesi olmuştur. Amman dışında yaşayanlar için katılımcılar “sesimiz ulaşmıyor ve hiç kimse görüşümüzü almıyor” şeklinde bir fikir bildirmişlerdir. İletişim ve geri bildirim sağlamak için farklı mekanizmalardaki başarısızlar katılımcılar tarafından vurgulanmıştır.

Iraklı birisi şunları bildirmiştir:

Vakamızı sosyal medya ile ve ilgili karar vericilerle iletişim kurarak topluma iletmeye çalıştım ve cevap UNHCR belgesinin mülteciler için ikamet almak için terk edildiği, bu nedenle hakiki bir cevap olmadığı şeklindeydi.

Bir BM görevlisi şunları ifade etmiştir:

Bazen problem sistemde yapısal bir değişim değil çok teknik bilgi gerektirir benzer şekilde hesap verebilirlik yapıları ile, bir şikayet kutusuna veya bir yardım hattına sahip olabilirsiniz fakat müdahalenizi ve dayanıklı çözümleri nasıl tasarladığınıza güvenemeyebilirsiniz.

Suriyeli bir mülteci “kullanılan yardım hattı iletişim kurmak için çok kötü bir yol” şeklinde açıklamada bulunmuştur. Bu katılımcıların görüşleri geri bildirim sağlamaktan ve şikayetleri iletmekten önemli bir hariç tutma düzeyidir. Ürdündeki müdahalenin bu özelliği etkilenen toplumların katılımının artan tanımı ve hesap verebilirliğin önemine öncelik vermeye rağmen zayıf kalmaya devam ettiği son yıllardaki tipik kentsel insani müdahalelerle uyum sağlamaktadır. (Brouder, 2017). Mülteci toplumların yaygın ve karmaşık çevre boyunca dağıldığı bir kentsel müdahalenin parçalanmış mekansal unsuru mültecilerin topluluklarla bağlantılı kalmak ve insani müdahalede karar verme ile irtibat kurmak için hareket etmek kabiliyetini etkilemektedir.

Bir Suriyeli mülteci liderinin belirttiği gibi:

Krizin başında birbirimizle karşılaştık, fakat şimdi dağıldık.

Bir çalışma Jubilee, Doğu Amman bölgesinde yaşayan mülteciler topluluklarında coğrafi izolasyon tecrübe etmişlerdir ve düşük gelirleri onları şehirde başka bir yerde yaşayan arkadaşları ve ailesi ile bağlantı kurmaktan hariç tutmuştur. (Al-Tal ve Ghanem, 2019: 603).

Bazı mülteciler yetkililer tarafından teşhis edilme korkusu ile tanımlanan şikayetlerini iletme ve yargısal sisteme katılımdan hariç tutulur

Bir Suriyeli mülteci şunları açıklamıştır:

Akrabalarımınla beraber yaşıyoruz ve biz komşular tarafından taciz, anlaşmazlık, dayak, küfürlü konuşmalara ve hakaretlere maruz kalıyoruz. Şikayetler bizi hukuki ve güvenlik problemlerine maruz bıraktığı için şikayetlerimizi iletmiyoruz, bu nedenle biz sessiz kalmayı ve hiçbir eylemde bulunmamayı tercih ediyoruz.

Bu örnek Ürdün devleti ile resmi şikayet mekanizmalarında irtibata geçemeyen birçok mülteci ile müdahalede daha geniş bir hariç tutma şeklinin göstergesidir. Bir çok mülteci grup için görünüşte seyahat edilemez olan eşsiz güç dinamikleri ve yasal bir yapı daha büyük dahil etmeyi geliştirmek için ele alınması gereken hükümet aktörlerinin hesap verebilirlik eksikliğine işaret etmektedir. Bu Bu durum, Ürdün sözleşmesinin oluşumuna ve işverenlere karşı şikayetleri iletme için mekanizmalar öneremeyen çalışma izni şartlarına yansıtılmıştır (Mencutek ve Nashwan, 2020).

3.4.5 DİJİTAL HARIÇ TUTMANIN SONUÇLARI

Birçok kuruluş geri bildirim almak için cep telefonu, sosyal medya veya çağrı merkezi kullanmayı bildirmiştir.

Bir uluslararası STK görevlisinin açıkladığı gibi:

WhatsApp ve Facebook ile geri bildirim paylaşabilecekleri başka yollarımız var. Son zamanlarda uluslararası STKımız teknolojiye yatırım yaptı ve çağrılar almak için bir iletişim merkezi geliştirdi ve tüm çağrılar insanların izleme gerekçeleri ile geri bildirim gizliliğini ve belgelerini paylaşabilecekleri ve hizmet veya gerekli cevap aldıklarından emin oldukları kalite güvencesi için kaydediliyor.

Geri bildirim almak için teknoloji kullanımı hem dahil etme hem de hariç tutmanın bir dinamiği olabilir. Bu örneğin teknolojinin o bireye erişebilir olup olmadığına veya bir bireyin cep telefonu ile iletişimi anlamak için kabiliyetini bozan bir engelli yaşayıp yaşamadığına bağlıdır. Tam tersine teknoloji ayrıca insanların fiziksel bir engellilikle yaşadığı ve hareketlilik üzerine sınırlamalara sahip olduğu veya binalara erişemediği dahil etmeyi hareket etmeyi harekete geçirebilir. Cep telefonu iletişimi kuruluşlar kapanmalar esnasında telefon veya WhatsApp ile iletişim kurabildiği için Covid-19 pandemisi sırasında iletişim aracı olarak kısmen ilgili olmuştur.

Ancak, Ürdünde belirli mülteci toplumlar arasında yaygın olan, önceden mevcut önemli düzeyde dijital hariç tutulma iletişimi ve geri bildirim kanallarının sınırlı kaldığı anlamına gelmektedir.

Bir Suriyeli mülteci şunları açıklamıştır:

Bazı mültecilerin hizmet sağlayıcılar ve örgütlenmelerle iletişim sağlayacak bir cep telefonu veya telefonu yok.

Çoklu hizmetlere erişim eksikliği bununla şiddetlenmektedir ve bir çok mülteci dijital ve fiziksel hariç tutulma nedeni ile geri bildirim sağlama ve şikayetleri iletmekten aciz kalmıştır. Bu internet erişiminin insani yardım ve çalışmayla alakalı fırsatlardan hariç tutulmasına neden olabileceğini gösteren BM Kadınlar (2020) tarafından yapılan cinsiyet temelli analizin bulguları ile uyumludur. Üstelik, Kovid-19 özelde yaşlı ve engelli grupları hariç tutarak müdahalenin içerisinde aşikar olan geri bildirim hizmeti mekanizması ve iletişimle ilgili problemleri şiddetlendirmiştir.

Bir BM temsilcisi şunları açıklamıştır:

Engelli yaşlıların cihazları olmadığı veya okur yazar olmadıkları veya konuşma veya ses veya görsek bozukluk gibi herhangi bir diğer engele sahip oldukları için onlara ulaşma zorluklarımız var.

Ayrıca dijital hizmetlerden hariç tutulma birçokları tarafından karşılaşılan ötekileştirmenin kesişimsel doğasını tekrar vurgulayarak mültecilerin eğitime, beceri eğitimine ve istihdama erişim kabiliyeti üzerinden bir etkisi olabilir.

Engelli insanları destekleyen bir organizasyon için çalışan bir görevli şunları açıklamıştır:

Mültecilerin hizmetleri almada da karşılaştıkları zorluklar çevrimiçi eğitim için ödeme yetersizliklerini kapsamaktadır.

BM Kadınlar (2020) tarafından yapılan araştırmaya göre, kadınlar özel olarak dijital hariç tutulmaya karşı savunmasızdırlar. Bu çalışma Suriyeli kadınların yüzde 1hde daha azının bir laptop veya tablet erişiminin olduğunu bulmuştur. Zayıf altyapı, fakirlik, dijital hizmetleri ödeme ve muhafazakar sosyo kültürel kurallar önemli engeller olarak tanımlanmıştır. İnternete erişim eksikliği Suriyeli mülteci kadınları yetenek geliştirme ve iş fırsatlarına erişmekten hariç tutmuştur. Ayrıca bağlantı kadınlara herhangi bir yerde yaşayan aile ve arkadaşlarına iletişim ile sosyal ve duygusal destek ağları sağlamıştır (aynı eser). Özelde kadınlar dijital hizmetlere çok sınırlı veya hiç erişimi olmamasının bir sonucu olarak çoklu hariç tutulma şekillerine maruz kalmıştır.

4 ZORLA YERİNDEN EDİLMENİN KENTSEL BAĞLAMDA DAHA KAPSAYICI BİR İNSANİ MÜDAHALEYE DOĞRU İLERLEMESİ: ÜRDÜN'DEN DERSLER

Ürdünde yerinden edilme müdahalesi büyük ölçekli, karmaşık ve uzun süreli yerinden edilme krizlerinde daha kapsayıcı bir insani müdahaleye yönelik engellerden bir kısmını incelemek için önemli bir fırsat sunmaktadır. İnsani aktörlerin yüzleştiği büyük operasyonel zorlukların doğruluğunu kabul etmek önemli olmasına rağmen, bu çalışma kentsel müdahalenin sistematik olarak kapsayıcı olmadığını bulmuştur. Bu da müdahalenin etkililiğine ve tarafsızlığına zarar vererek tüm toplulukların hariç tutulmasına sebebiyet vermiştir.

Müdahalede önemli, dinamik, başış yapan kimselerin, kuruluşların ve yerel aktörlerin müdahalenin kalitesini azaltarak çalışması kentsel bağlamda yeterince uyum sağlayamadığını gösterir. Kentsel şartlarda hariç tutma ve ötekileştirme dinamikleri her zaman iyi anlaşılmamıştır. Ayrıca bir kentsel bağlamda kitlesel yerinden edilmeye müdahale etme tarafsızlığı, gözetlemeye, yardıma, geçim kaynaklarına ve hizmetlere erişimde eşitsizliği, etkililiği ve kapsamlı toplum bağlılığını ve katılımını sağlamayı ve belirli ve farklı ihtiyaçları ele almak için nasıl alan açılacağı sorusunu ele almaya verilen daha fazla dikkat ihtiyacı makro düzeyde operasyonel kuruluşların karşılaştığı eşsiz zorlukları göstermiştir. Ürdündeki gibi bir kentsel müdahale, ayrıca bir insani müdahalenin nasıl koordine edileceği sorusunun eksiksiz bir şekilde tekrar düşünülmesini gerektirmektedir. Şehirler birçok farklı etkenin nispeten sınırlı fakat yoğun bir şekilde kalabalık alanda birbirine geçtiği karmaşık sistemlerdir (Groupe URD, 2011: 7). İnsani sektör tarafından geleneksel olarak benimsenen sektör temelli yaklaşım ayrı ihtiyaçların basit olmadığı bir karmaşık bağlama uygun değildir.

Özel finansman ve politika süreçleri bakımından yatırımlar, Suriyeli mültecilere öncelik vermiştir. Eşitsizliği özellikle "tek mülteci" yaklaşımını ele almanın olumlu işaretleri olmasına rağmen, ayrıca araştırma uluslararası yardımseverler ve Ürdün hükümetinin Suriyeli olmayanların dahil edilmesi için devam eden isteksizliğini yaklaşımın ilerlemesine yönelik önemli engelleri tanımlamıştır. Buna ek olarak, araştırma bireylerin daha fazla kapsayıcılığın sağlanması için eylemleri ve tavsiyeleri işletilmesini sağlayarak müdahalede kaçırılan katılım ve iletişimden hariç tutulmasına neden olabilecek kesişimsel etkenler bulmuştur.

Ana hatları ile gösterilen deliller bir kentsel müdahalede insani aktörlerin hesap verebilirliğini sağlama, özellikle insani eylemde geleneksel olarak ötekileştirilen mültecilerin ve ev sahibi topluluklarının aktif katılımı için yollar geliştirmenin önemini göstermektedir. Kuruluşların ve hükümet aktörlerinin algılanan hesap verebilirliği bazı mülteci topluluklarıncı çok az bulunmuştur ve çalışmamız müdahalede sağlanan geri bildirim mekanizmasının etkisiz ve bazı durumlarda hariç tutan olduğunu göstermektedir. Ürdündeki müdahalenin öneminin artan kabulüne rağmen katılımın zayıf olmaya devam ettiği son yıllarda insani müdahalenin tipik örneği olduğu ileri sürülebilir. Ayrıca iletişim akışlarının iki yol ile sınırlı olması Ürdündeki birçok mülteci topluluklarının karşılaştığı dijital hariç tutma tarafından genellikle daha da şiddetlendirilen hariç tutma göstergesidir. Bu şekilde bir ötekileştirmenin eğitime, yetenek geliştirmeye ve istihdam fırsatlarına erişim için daha kapsamlı sonuçları vardır. Daha kapsayıcı insani eylemi geliştirmek için, etkilenen insanın özerkliği ötekileştirme süreçlerine meydan okumasına fırsat sunduğu için teşvik edilmelidir. (Barbelet ve Wake, 2020).

4.1 DAHA KAPSAYICI KENTSEL MÜLTECİ MÜDAHALESİ İÇİN TAVSİYELER

Aşağıdaki tavsiyeler gelecek liderliği ve Amman, Ürdün gibi büyük ölçekli karmaşık kentsel yerinden edilme krizlerine müdahaleleri bilgilendirmeyi ve daha kapsayıcı eylem için politika ve uygulamayı canlandırmayı amaçlamaktadır.

4.1.1 GELENEKSEL HEDEFLEME VE SEKTÖR TEMELLİ PROGRAM SUNUMLARINDAN KURTULARAK DAHA ALAN TEMELLİ YAKLAŞIMLARI BENİMSEME

- Kuruluşlar, bir şehri oluşturan çoklu aktörler ve sistemlerin iç bağıllılığını düşünen bütüncül bir yaklaşım benimsemelidir.
- Çoklu sektörlerin birbiri ile bağlantısını tanıyan Programlama ve koordinasyona yönelik alan temelli bir yaklaşım planlamak için yerel aktörler ve kalkınma aktörleri ile ortaklık içerisinde çalışmalı.
- İhtiyaç değerlendirmelerinin oluşturulması ve yorumlanmasında yerel toplum örgütlenmeleri ve komitelerini dahil etmek ve hedefleme ve değerlendirme yöntemlerinin mülteci topluluklarca adil ve uygun olduğu anlaşılmasını sağlamak için onlarla ortaklık içerisinde çalışmalıdır.
- Bireysel veya hanehalkı hak sahibi tanımlama ve seçme süreçlerinden uzaklaşıp daha büyük ölçekte duruma müdahale eden ve kentsel bağlamda mevcut hizmetleri ve altyapı ve diğer sistemlerin dayanışmasını göz önünde bulunduran bir sisteme geçmelidir.
- İzleme ve değerlendirme araçları mevcut kent analizini şehirler (örneğin belediyeler ve yerel yönetim yetkilileri) ile işbirlikçi bir yaklaşımla hareket ederek ve faal ve meşru hükümetlerin bulunduğu yerlerde mevcut altyapı ve hizmet dağıtım sistemleri ile çalışarak entegre etmeyi dikkate almalıdır.
- Toplumsal ihtiyaçları karşılamak için kurum öncülüğünde yapılan danışmanlık hizmetlerinde anlaşılması, en hassas ihtiyaçların ön plana alınması, iletişim ve geri dönüt kanalları kurulması ve geri dönüt döngüleri kapatılmasının sağlanması için yerel toplum örgütlenmeleri ile doğrudan uygun bir şekilde irtibat sağlanmalıdır.
- Resmi hesap verebilirlik süreçleri ve çift yönlü iletişim kanalları kent insani sisteminin kültürüne ve uygulamasına daha iyi yerleştirilmelidir

4.1.2 KALKINMA VE İNSANİ DAĞITIM ARASINDA KÖPRÜ KURAN ULUSLARARASI VE YEREL ORTAKLIKLAR TARAFINDAN TEMELİ OLUŞTURULAN VE YEREL OLARAK SAHIPLENİLEN KAPSAMLI VE KENT ŞARTLARI İÇİN TASARLANAN HİZMET DAĞITIMINA ÖNCELİK VERME

- Bir krizin başlangıcından itibaren hem yerinden edilmiş hem de ev sahibi toplumlara destekleyen müdahaleleri uygulamalıdır. Bu bir müdahalenin başlangıcından itibaren insani kalkınma dağıtımları ile köprü kurmayı gerektirmektedir.
- Dahil etmeyi sağlamak için yerinden edilmiş kimselerin korunma ihtiyaçlarına öncelik vererek ev sahibi kent ve şehirlerin dahil etme kapasitesini desteklemelidir.
- Tüm mültecilerin ekonomik katkılarını artırmak için iş pazarlarına ve geçim kaynaklarına erişime sahip olmalarını desteklemelidir.
- Kent sistemlerini (yönetim, altyapı) iyileştiren faaliyetlere öncelik vermeli, ki bu durum da bu kurumların etkilenmiş toplumlar ve yerel güç sahipleri ve işletmeler ile ortaklıklar kurmasını gerektirmektedir
- Yerel yetkililerin yetkisinin olduğu durumlarda insani kurumlar doğrudan hizmet tanımlamasından ziyade daha büyük kolaylaştırma rolü oynaması gerektirmektedir. Bu husus, yerel özel sektör dahil tüm özel sektörün yanı sıra belediye ve ulusal hükümet, sivil toplum ile daha yakın ve güçlü ortaklıklar kurmak için mevcut kapasitelerin analizi ve yerel yönetim hizmetleri ve mekansal ve sosyal yapının analizine yatırım yapmayı gerektirecektir.

4.1.3 OPERASYONEL VE STRATEJİK ODAKLANMA OLARAK DAHİL ETME VE TARAFSIZLIĞA ÖNCELİK VEREN DAHA AÇIK BİR POLİTİKA YAPISI OLUŞTURMA

- Ürdünde “tek mülteci yaklaşımı”, müdahaleleri planlamak için zaafiyet temelli bir yaklaşım benimseyen operasyonel ve stratejik bir odaklanma ile dahil etme ve tarafsızlığı artırabilecek bir politika yapısı örneğidir.
- Ancak bu tür bir politika yapısı, vatandaşlık, hukuki durum, hukuki durumun önündeki engeller zemininde hariç tutmaları izleme ve takip etme içine alan engelleyici bir şekilde izleme örgütlenmelerine ve müdahale temelli tarafsızlığa izin vermelidir.
- “Tek mülteci” yaklaşımı gibi politika belgesi kapsamlı insani müdahaleleri desteklemek için yardım aktörlerinden ne beklendiğinin ana hatlarını çizmek için ayrıca faydalı olur. Böyle bir politika, dahil etmenini tanımını ve farklı unsurlarını, operasyonel kapsam alanlarını, mevcut sistemi daha çok yerel liderliğe doğru değiştirme çabalarının yanı sıra tür, koruma ve etkilenen insanlara hesap verebilirlik üzerine mevcut politikalar bağlantılarını açıklığa kavuşturmalıdır.
- İnsancıl kurumların kent şartlarına uyarlanan çoklu risk değerlendirmelerin kullanımını benimsemesi gerekmektedir.

4.1.4.DAHA KAPSAYICI UYGULAMALARA GENİŞLEMELİK İÇİN DAHA FAZLA BÖLÜNMEŞ VERİYE VE ANALİZE YATIRIM YAPMA

- Cinsiyet, yaş, engellilik gibi bölünmüş verilerin toplanması, analizi ve kullanılmasını desteklemeye devam etmelidir.
- Çeşitlilik ve belirli ihtiyaçlar analizi ile insani müdahalelerin genişlemesi için mevcut veri ve analizlerin ötesine geçmelidir. Geri dönüt ve hesap verebilirliğin insani çeşitliliği için etkili olabilmesi için bu durum kapsamlı iletişim ve toplum kaynaşmasının nasıl daha iyi yürütüleceği, kapsamlı geri dönüt ve şikayet mekanizmalarının nasıl daha iyi konuşlandırılacağı konusunda bilgilendirmeyi de içermelidir. Bu husus vatandaşlık, ırk/etnik köken ve istihdam durumu hakkında bilgi very toplamayı da içine almalıdır.
- Bölünmüş verilerin toplanması, analizi ve kullanımını desteklemek için yerel hükümet ile yerel yöneticilerle çalışmalıdır.
- Çeşitlilik ve belirli ihtiyaçlar analizi ile insani müdahalelerin genişlemesi için mevcut veri ve analizlerin ötesine geçmelidir.
- Kentsel kriz şartları bağlamında hariç tutma dinamikleri, politik ekonomi, çatışma analizi, çatışma sınırları ve sosyal dinamikler ile insani müdahalede hariç tutmanın potansiyel riskler için yapılan öneriler üzerine daha fazla çalışmaya yatırım yapılmalıdır.
- Bu yerel ve uluslararası insani hakları aktörleri ,barış inşası aktörleri, ötekileştirme ile karşılaşan bireyleri temsil eden örgütlenmeler, akademisyenler ve coğrafi alanlardaki uzmanlıklarıyla kent planlamacıları ile çalışarak, sosyal hariç tutma odaklanması ile siyasi ekonomik analizler yürüterek ve bilgi, tutumlar ve krizden etkilenen yardım görevlileri ile belirli çeşitlilik meseleleri hakkındaki uygulama değerlendirmelerini ileterek gerçekleştirilebilir.
- Bu bilgi, yeni görevlilerin giriş süreçlerinin parçası olması dahil müdahale genelinde büyük çapta yayılmalıdır. Örneğin REACH Initiative tarafından yapılan mevcut çalışma ile bağlantı kurulabilir.

4.1.5.OLAY YERİNDE İHTİYAÇLARI DAHA İYİ TANIMLAMAK İÇİN BİR KRİZİN BAŞLANGICINDAN İTİBAREN YEREL HÜKÜMET VE YEREL SİVİL TOPLUM İÇİN ARTIRILMIŞ BİR ROL DAHİL YEREL OLARAK YÜRÜTÜLEN MÜDAHALE İLE BAĞLANTI KURMA

- Güçlü bir toplum kaynaşma stratejisini yaymak için müdahalenin başlangıcında bir toplum dinamikleri analizi yürütmelidir.
- Kadınları, Kuruluşlararası Daimi Komite kılavuzlar ve yerelleştirme için baskı belgesinde belirtildiği gibi gençleri, engellileri ve resmi üyelik örgütlenmeleri veya temsilci örgütlenmeleri dahil diğer azınlıkları temsil edenler gibi çok sayıda toplum liderleri (herhangi bir topluma "kapıcılığın" ötesine geçme) ile bağlantı kurmalıdır.

4.1.6.MÜLTECİLER VE HASSAS EV SAHİBİ TOPLUMLARI İÇİN HİZMETLERE, HAKLARA VE İŞ PAZARLARINA GELİŞMİŞ ERİŞİMİ SAVUNMA

- İstihdam temini eğitimlerini artırarak ve daha kapsamlı finansal okur yazarlık eğitimi ile para yardımı programlarını çoğaltarak mültecilerin finansal zaafiyetlerini azaltmalıdır.
- Tüm mültecilerin resmi iş pazarlarına dahil olmasını artırmayı savunmaya yatırım yapmalıdır.
- Yerel sivil toplum ile ortaklık içerisinde, eğitim, sağlık hizmeti ve yeri değiştirilenler için hareket özgürlüğü gibi hizmetlere erişimine geliştirecek sosyoekonomik haklar dahil gelişmiş hakları savunmalıdır.

REFERANSLAR

- Abed, A., Tomah, A. and Dumour, D. (2015) 'Assessment of slums' upgrading interventions: case study, Jabal Al-Natheef, Amman, Jordan' *Innovative Systems Design and Engineering* 6(6).
- Almasri, S. (2021) 'The political economy of nationality-based inclusion strategies: a case study of the Jordan Compact' *Middle East Critique* 30(2): 185–203.
- Al-Soleiti, M., Adi, M., Nashwan, A. and Rafla-Yuan, E. (2021) 'Barriers and opportunities for refugee mental health services: clinician recommendations from Jordan' *Global Mental Health* 8 (www.researchgate.net/publication/354898253_Barriers_and_opportunities_for_refugee_mental_health_services_clinician_recommendations_from_Jordan).
- Al-Tal, R. and Ghanem, H. (2019) 'Impact of the Syrian crisis on the socio-spatial transformation of eastern Amman, Jordan' *Frontiers of Architectural Research* 8(4): 591–603 (www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2095263519300494).
- Amiri, M., El-Mowafi, I., Chahien, T., Yousef, H. and Hassan Kobeissi, L. (2020) 'An overview of the sexual and reproductive health status and service delivery among Syrian refugees in Jordan, nine years since the crisis: a systematic literature review' *Reproductive Health* 17: 166 (<https://reproductive-health-journal.biomedcentral.com/articles/10.1186/s12978-020-01005-7>).
- Archer, D. and Dodman, D. (2017) 'Editorial: the urbanization of humanitarian crises' *Environment and Urbanization* 29(2): 339–348.
- Ay, M., Arcos Gonzalez, P. and Castro Delgado, R. (2016) 'The perceived barriers of access to health care among a group of non-camp Syrian refugees in Jordan' *International Journal of Health Services* 46(3): 566–589.
- Barbelet, V. (2018) Older people in displacement: falling through the cracks of emergency responses. HPG commissioned report. London: ODI (<https://odi.org/en/publications/older-people-in-displacement-falling-through-the-cracks-of-emergency-responses/>).
- Barbelet, V. and Wake, C. (2020) Inclusion and exclusion in humanitarian action: the state of play. HPG working paper. London: ODI (<https://odi.org/en/publications/inclusion-and-exclusion-in-humanitarian-action-the-state-of-play/>).
- Baslan, D. and Williams, A. (2021) 'Sawiyani: focusing on minority refugee rights in Amman.' *European Endowment For Democracy blog*, 25 June (www.democracyendowment.eu/en/our-work/firstpersonstories/1265-dina-baslan-and-aaron-williams.html).
- Bonino, F. with Jean, I. and Knox Clarke, P. (2014) *Humanitarian feedback mechanisms: research, evidence and guidance*. London: ALNAP (www.alnap.org/help-library/humanitarian-feedback-mechanisms-research-evidence-and-guidance).
- Brouder, A. (2017) *Accountability to affected populations in urban crises: who cares?* Urban Crises Learning Partnership. London: International Institute for Environment and Development (IIED) (<https://pubs.iied.org/g04278>).
- Brown, H., Giordano, N., Maughan, C. and Wadeson, A. (2019) *Vulnerability assessment framework: population study 2019*. Amman: UNHCR Jordan (<https://data2.unhcr.org/en/documents/details/68856/>).
- Buffoni, L. (2018) 'The Jordan Compact would work better if we listened to refugees.' *The New Humanitarian*, 9 July (<https://deeply.thenewhumanitarian.org/refugees/community/2018/07/09/the-jordan-compact-would-work-better-if-we-listened-to-refugees>).
- Burlin, A. (2018) *Empowerment through development? Towards a political critique of the 'Jordan Compact'*. Oxford: Oxford Monitor of Forced Migration (www.oxfordmigration.com/post/empowerment-through-development-towards-a-political-critique-of-the-jordan-compact).
- Burlin, A. and Ahmad, R. (2020) 'Recognition beyond RSD: civil and legal documentation for Syrian refugees in Jordan.' *Refugee Law Initiative blog*, 25 September (<https://rli.blogs.sas.ac.uk/2020/09/25/recognition-beyond-rsd-civil-and-legal-documentation-for-syrian-refugees-in-jordan/>).
- CaLP – Cash Learning Partnership (2018) *The state of the world's cash report: cash transfer programming in humanitarian aid*. Oxford: CaLP (www.calpnetwork.org/publication/state-of-the-worlds-cash-report/).

- Carrion, D. (2015) Syrian refugees in Jordan: confronting difficult truths. London: Chatham House (www.chathamhouse.org/sites/default/files/publications/research/20150921SyrianRefugees_Carrion.pdf).
- Coates, J.C., Webb, P., Houser, R.F., Rogers, B.L. and Wilde, P. (2010) “‘He said, she said’: who should speak for households about food insecurity in Bangladesh?” *Food Security* 2: 81–95.
- De Boer, J. (2015) ‘Resilience and the fragile city’ *Stability: International Journal of Security and Development* 4(1) (<http://doi.org/10.5334/sta.fk>).
- Doocy, S., Lyles, E., Akhwa-Zaheya, L., Burton, A. and Burnham, G. (2016) ‘Health service access and utilization among Syrian refugees in Jordan’ *International Journal for Equity in Health* 15(108).
- DRC – Danish Refugee Council (2019) ‘Danish Refugee Council – Jordan’. Copenhagen: DRC (https://webgate.ec.europa.eu/echo/eu-aid-volunteers_en/danish-refugee-council-jordan_en).
- European Commission (n.d.) The urban amplifier: adapting to urban specificity (https://ec.europa.eu/echo/files/aid/factsheet/Urban_Report_final_version_printed.pdf).
- Feldman, I. (2018) *Life lived in relief: humanitarian predicaments and Palestinian refugee politics*. Berkeley, CA: University of California Press.
- Golesorkhi, L. (2020) ‘Gendered aid – the Jordan Compact and economic inclusion’ in J. Dobrova, E. Alaverdrov and E. Yıldırım-Şahin (eds) *Geopolitics, discrimination, gender and immigration*. London: IJOPEC.
- Grawert, E. (2019) *Between aid dependence, neighbourhood solidarity and the EU-Jordan Compact: livelihood analysis of Syrian refugees in Greater Amman*. BICC Working Paper 4/2019. Bonn: Bonn International Center for Conversion (BICC) (www.ssoar.info/ssoar/bitstream/handle/document/62818/ssoar-2019-grawert-Between_aid_dependence_neighbourhood_solidarity.pdf?sequence=1&isAllowed=y&lnkname=ssoar-2019-grawert-Between_aid_dependence_neighbourhood_solidarity.pdf).
- Ground Truth Solutions (2021) *For Rohingya, trust begins with who is asking the questions*. Vienna: Ground Truth Solutions (<https://groundtruthsolutions.org/wp-content/uploads/2021/11/Ethnicity-of-interviewer-effects-Coxs-Bazar.pdf>).
- Groupe URD (2011) *Groupe URD annual report 2011* (<https://reliefweb.int/report/world/group-urd-annual-report-2011>).
- Habitat for Humanity (2014) ‘Refugees, asylum seekers and migrants: a crucial difference’ (www.habitatforhumanity.org.uk/blog/2016/09/refugees-asylum-seekers-migrants-crucial-difference/).
- Hagen-Zanker, J., Barbelet, V. and Mansour-Ille, D. (2018) ‘The Jordan Compact: lessons learnt and implications for future refugee compacts’. ODI policy brief. London: ODI (<https://cdn.odi.org/media/documents/12058.pdf>).
- Hagen-Zanker, J. and Both, N. (2021) *Social protection provisions to refugees during the Covid-19 pandemic: lessons learned from government and humanitarian responses*. ODI working paper. London: ODI (<https://odi.org/en/publications/social-protection-provisions-to-refugees-during-the-covid-19-pandemic-lessons-learned-from-government-and-humanitarian-responses/>).
- Hassan, G., Ventevogel, P., Jefee-Bahloul, H., Barkil-Oteo, A. and Kirmayer, J. (2016) ‘Mental health and psychosocial wellbeing of Syrians affected by armed conflict’ *Epidemiology and Psychiatric Sciences* 25: 129–141.
- Healy, S. and Tiller, S. (2013) *A review of the humanitarian response to the Syrian refugee crisis in Jordan, 2012–13*. Geneva: Médecins Sans Frontières (www.alnap.org/help-library/a-review-of-the-humanitarian-response-to-the-syrian-refugee-crisis-in-jordan-2012-13).
- Holloway, K. and Lough, O. (2020) ‘Implementing collective accountability to affected populations: ways forward in large-scale humanitarian crises’. HPG policy brief 78. London: ODI (<https://odi.org/en/publications/implementing-collective-accountability-to-affected-populations-ways-forward-in-large-scale-humanitarian-crises/>).
- Holloway, K., Al Masri, R. and Abu Yahia, A. (2021) *Digital identity, biometrics and inclusion in humanitarian responses to refugee crises*. HPG working paper. London: ODI (<https://odi.org/en/publications/digital-identity-biometrics-and-inclusion-in-humanitarian-responses-to-refugee-crises/>).
- HPG – Humanitarian Policy Group (2019) *Integrated Programme proposal 2019–2021: inclusivity and invisibility in humanitarian action*. London: ODI (<https://odi.org/en/about/our-work/hpg-integrated-programme-20192021-inclusivity-and-invisibility-in-humanitarian-action/>)

- HRW – Human Rights Watch (2018) ‘Jordan: step forward, step back for urban refugees,’ 25 March (www.hrw.org/news/2018/03/25/jordan-step-forward-step-back-urban-refugees#).
- IASC – Inter-Agency Standing Committee (2015) IASC reference module for the implementation of the humanitarian programme cycle (<https://interagencystandingcommittee.org/iasc-transformative-agenda/iasc-reference-module-implementation-humanitarian-programme-cycle-2015>).
- Idris, I. (2016) Impact of Syrian refugee crisis on Jordan’s economy. GSDRC K4D Helpdesk Research Report 19. Birmingham, UK: Governance and Social Development Resource Centre (GSDRC), University of Birmingham (www.gov.uk/research-for-development-outputs/impact-of-syrian-refugee-crisis-on-jordan-s-economy).
- Inter-Sector Working Group in Jordan (2021) ‘Inter-Sector Working Group, Jordan: refugee response coordination, coronavirus – update June 2021’ Amman: UNHCR Jordan.
- IRC – International Rescue Committee (2015) Humanitarian action in a new urban world. World Humanitarian Summit: Regional Consultation, Europe and others. IRC Position Paper (https://preparecenter.org/sites/default/files/irc_urban_position_paper_whs_budapest_print.pdf).
- IRC (2017) In search of work – creating jobs for Syrian refugees: a case study of the Jordan Compact. London: IRC (www.rescue-uk.org/report/search-work-creating-jobs-syrian-refugees-case-study-jordan-compact).
- JESSRP – Jordan Emergency Services and Social Resilience Project (2016) Jordan Emergency Services and Social Resilience Project (JESSRP) monitoring study 1 (<https://reliefweb.int/report/jordan/jordan-emergency-services-and-social-resilience-project-jessrp-monitoring-study-1>).
- Johnston, R., Baslan, D. and Kvittingen, A. (2019) Realizing the rights of asylum seekers and refugees in Jordan from countries other than Syria with a focus on Yemenis and Sudanese. Oslo: NRC (<https://reliefweb.int/report/jordan/realizing-rights-asylum-seekers-and-refugees-jordan-countries-other-syria-focus>).
- Jordan Times (2016) ‘Population grew by 87 percent over a decade – census,’ February 22 (www.jordantimes.com/news/local/population-grew-87-over-decade-%E2%80%94-census).
- Jordan Times (2017) ‘Jordan issues first-of-its-kind work permit to Syrian refugees,’ 9 August (www.jordantimes.com/news/local/jordan-issues-first-its-kind-work-permit-syrian-refugees).
- Lenner, K. and Turner, L. (2019) ‘Making refugees work? The politics of integrating Syrian refugees into the labor market in Jordan’ Middle East Critique 28(1): 65–95.
- McCann, P. (2009) ‘The role of UNRWA and the Palestine refugees.’ 14 April (<https://reliefweb.int/report/jordan/role-unrwa-and-palestine-refugees>).
- Mencutek, Z. and Nashwan, A. (2020) ‘Perceptions about the labor market integration of refugees: evidence from Syrian refugees in Jordan’ Journal of International Migration and Integration 22: 615–633.
- Mennonite Central Committee (2017) On the basis of nationality: access to assistance for Iraqi and other asylum-seekers and refugees in Jordan. Akron, PA: Mennonite Central Committee.
- NRC – Norwegian Refugee Council (2016) Securing status: Syrian refugees and the documentation of legal status, identity, and family relationships in Jordan. Oslo: NRC (www.nrc.no/globalassets/pdf/reports/securing-status.pdf).
- Parker, E. and Maynard, V. (2015) Humanitarian response to urban crises: a review of area-based approaches. London: IIED (<https://pubs.iied.org/10742iied>).
- Patel, R.B., King, J., Phelps, L. and Sanderson, D. (2017) What practices are used to identify and prioritize vulnerable populations affected by urban humanitarian emergencies? A systematic review. Humanitarian Evidence Programme. Oxford: Oxfam GB.
- REACH and UN Women (2020) Enhancing livelihood opportunities for Jordanian and Syrian refugee women in Jordan (<https://jordan.unwomen.org/en/digital-library/publications/enhancing-livelihood-opportunities-for-jordanian-and-syrian-refugee-women-in-jordan>).
- Regional Refugee and Resilience Plan (2021) Regional strategic overview 2021–2022. Amman: Regional Refugee and Resilience Plan (www.3rpsyriacrisis.org/wp-content/uploads/2021/03/rso_up.pdf).
- Sanderson, D. (2019) Urban humanitarian response. Good Practice Review 12. London: HPN/ODI (<https://odihpn.org/resources/humanitarian-response-urban-crises/>).

- Satterwaite, D. and Dodman, D. (2013) 'Towards resilience and transformation for cities within a finite planet' *Environment and Urbanization* 25(2): 291–298.
- Smith, G., Mohiddin, L. and Phelps, S. (2017) *Targeting in urban displacement contexts*. London: IIED (<https://pubs.iied.org/10826iied>).
- Steller, L. (2018) *The right to have rights of Syrian refugee youth: two stories about the possibilities of membership in exile*. London: Routledge.
- Su, A. (2014) 'Jordan's other refugees.' Pulitzer Center, 25 July (<https://pulitzercenter.org/stories/jordans-other-refugees>).
- Sphere Project (2016) *Using the Sphere Standards in urban settings* (www.spherestandards.org/wp-content/uploads/using-the-sphere-standards-in-urban-settings.pdf).
- Turner, L. (2017) 'Who will resettle single Syrian men?' *Forced Migration Review*, February (https://eprints.soas.ac.uk/25344/1/Who_will_resettle_single_Syrian_men.pdf).
- UN Children's Fund – UNICEF (2017) *Running on empty II. A longitudinal welfare study of Syrian refugee children residing in Jordan's host communities*. Amman: UNICEF Jordan.
- UNHCR (1997) *Agreement between the Government of the Hashemite Kingdom of Jordan and the United Nations High Commissioner for Refugees* (www.refworld.org/docid/3ae6b3a124.html).
- UNHCR (2013) 'Vulnerability criteria being used by cash assistance partners for Syrian refugees in Jordan, 25/8/13'. Amman: UNHCR Jordan (<https://data2.unhcr.org/en/documents/download/38061>).
- UNHCR (2017) 'Vulnerability Assessment Framework (VAF) in Jordan. Guidance note' (<https://reliefweb.int/report/jordan/vulnerability-assessment-framework-vaf-jordan-guidance-note>).
- UNHCR (2019a) 'UNHCR Jordan factsheet – February 2019' (<https://reliefweb.int/report/jordan/unhcr-jordan-factsheet-february-2019>).
- UNHCR (2019b) 'UNHCR continues to support refugees in Jordan throughout 2019', 31 December (www.unhcr.org/jo/12449-unhcr-continues-to-support-refugees-in-jordan-throughout-2019.html).
- UNHCR (2020) 'Supporting refugees in Jordan: what we achieved in 2020'. Amman: UNHCR Jordan (<https://reporting.unhcr.org/sites/default/files/UNHCR%20Jordan%20-%202020%20Year%20in%20Review.pdf>).
- UNHCR (2021a) 'Operational data portal – refugee situations' (<https://data2.unhcr.org/en/situations/syria/location/36>).
- UNHCR (2021b) 'Jordan: statistics for registered refugees of other nationalities (as of 15 March 2021)'. Amman: UNHCR Jordan (<https://data2.unhcr.org/en/documents/details/85501>).
- UNRWA (n.d.) 'Where we work.' Webpage (www.unrwa.org/where-we-work/jordan).
- UN Women (2016) 'Women's access to basic services in Irbid and Zarqa Governorates'. Amman: UN Women (<https://jordan.unwomen.org/en/digital-library/publications/2017/3/women-access-to-basic-services-in-irbid-and-zarqa-governorates>).
- UN Women (2018) *Unpacking gendered realities in displacement: the status of Syrian refugee women in Jordan*. Amman: UN Women (<https://jordan.unwomen.org/en/digital-library/publications/2018/gendered-realities-in-displacement-jordan-report>).
- UN Women (2019) *Gender discrimination in Jordan*. Amman: UN Women (<https://jordan.unwomen.org/en/digital-library/publications/2019/irckhf>).
- UN Women (2020) *Gender and the digital divide in situations of displacement: the experiences of Syrian refugee women in Al-Azraq and Al-Za'tari camps*. Amman: UN Women (<https://jordan.unwomen.org/en/digital-library/publications/gender-and-the-digital-divide>).
- Wells, R., Steel, Z., Abo-Hilal, M., Hassan, A. and Lawsin, C. (2016) 'Psychosocial concerns reported by Syrian refugees living in Jordan: systematic review of unpublished needs assessments' *The British Journal of Psychiatry* 209: 99–106.
- West, L., Isotta-Day, H., Ba-Break, M. and Morgan, R. (2016) 'Factors in use of family planning services by Syrian women in a refugee camp in Jordan' *Journal of Family Planning and Reproductive Health Care* 43: 96–102 (<https://srh.bmj.com/content/familyplanning/43/2/96.full.pdf>).
- Wietzke, F.B. and McLeod, C. (2013) *Jobs, well-being, and social cohesion: evidence from value and perception surveys*. Policy Research Working Paper No. 6447. Washington DC: World Bank (<https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/14002/WPS6447.pdf?sequence=1&isAllowed=y>).

- Willitts-King, B., Bryant, J. and Adamczyk, S. (2019) New financing partnerships for humanitarian impact. HPG working paper. London: ODI (<https://odi.org/en/publications/new-financing-partnerships-for-humanitarian-impact/>).
- WHO – World Health Organization (2017) 'Jordan health profile 2015' Cairo: WHO Regional Office for the Eastern Mediterranean.
- World Food Programme (2021) Targeting, prioritization and transition of Syrian refugees in Jordan: adapting food security programming to the Covid-19 pandemic. Amman: World Food Programme Country Office Jordan.
- World Humanitarian Summit Urban Expert Group (2015) 'The urbanisation of emergencies – adapting humanitarian action to a changing world' Paper prepared for ALNAP/USAID Global Forum for Improving Humanitarian Action.
- Zighan, S. (2020) 'Challenges faced by necessity entrepreneurship: the case of Syrian refugees in Jordan' Journal of Enterprising Communities: People and Places in the Global Economy 15(4): 531–547.